

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 114

Ağustos2023

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Hayalin Kaç Para	4
Görmenin İktidarı	8
Tutum-Amayanlar	12
Ne Kadar Yabancıyız.....	17
Beni Anlayacaklarmış!.....	19
Gözetilmek	20
NVDA'da Profil Oluşturma ve Girdi Hareketi Belirleme	24
Bir Programcının Günlüğü: Visual Studio Code Settings (Ayarlar) Diyalogu.....	27
Konfor ve Rahatlığın Yeni Tanımı: Ambutech No Jab Baston	31
Üçü Bir Arada Gezi Yazısı: Manavgat, Didim, Ağva.....	38
Büyülü Bir Deneyimden	41

Editörden

Ağustosun on beşi yaz, on beşi güz denirmiş eskiden. Ne bilsin eskiler? İnsanlığın dünyayı talan edip iklimi değiştireceğini. Cayır cayır yakan bir ağustostan yeniden merhaba sevgili okuyucular. Yine dopdolu bir sayı ile sizlerleyiz.

“Yaşamak nedir sence?” diye soruyordu İlhan İrem geçmişte kalmış bir şarkıda. Yanıtı kendi veriyordu sonra. Yemek, içmek, sevgi, seks; Hepsi birer şartlı refleks; Gerisi hayat işte.... İnsan hayatının en önemli gereklerinden biri de güvenlik. Öyle ki devletler sırf bunun için dudak uçuklatacak paralar harcıyorlar. Ordular kurup silahlar üretiyor ya da satın alıyorlar. Öyle ya düşmanlarla dolu dört bir yan. Devletler ve onların yetkilendirdiği kişiler aynı gerekçe için, yani vatandaşlarının güvenli seyahat hakkı için biraz daha para harcamayı ise maliyetli buluyorlar. Sonunda mesela sadece metrolarda ne çok kaza haberi duyuyoruz. Daha geçenlerde az kalsın kör bir arkadaşımızı kurban verecektik. Sevgi Mart Göcen Atsineği kimliğine bir kez daha bürünmüş ve iğnesini savurup durmakta.

Yemek, içmek, binalar, sokaklar ve dahi bunların servis edildiği reklamlar... Hepsi ve daha fazlası hep görme duyusuna yönelik. Görmenin gözle görünür bir iktidarı var yaşamda. Farklı bir yol olabileceği aklın ucundan bile geçirilmiyor. Ancak birileri irdeliyor iktidarın her türlüünü. EEEH Dergi'de kim olabilir bu? Tabii ki Burak Sarı. Hem de öyle bir irdeliyor ki soruları yenilerini doğuracak zihninizde, göreceksiniz.

Sadece küçük bir organ olan göze yüklenen anlam, tüm toplumun hafızasına işlenmiyor mu sizce de? Sonra düşünceler ve düşüncelerin yol verdiği tutumlar nedir ve nasıl çeşitlenirler? Peki ya davranışlar, tutumlara göre mi belirlenir? Alanda tutumlar üzerine araştırmalar yapılır. Engelliler bu araştırmaların neresinde? Bakın bunu nasıl didiklemiş Elif Emir Öksüz?

Tutumlar olumsuz olunca nasıl da sinir bozucu oluyorlar. Şiddete karşıyız da sağlamcıların saçmalıklarına çakı çakıvermek istiyor insan bazen. Dilek Başar Açlan da o aşamaya gelmiş gibi. O kadar ki anlaşılan tanıdıklarının içinde ne kadar yabancı olduğunu sorgulamaya girişmiş.

Gözlerini kapatarak ya da bağlayarak körleri anlayabilmek mümkün mü? Veyahut böyle bir şeye gerek var mı? Ecrinnur Aytekin'i gene bir etkinliğin heyecanı içindeyken adeta dumur etmişler. Bizce veryansınına bir kulak verin.

Sağlamcılar hep iş başında olacak değil ya. Farklılıkları göz ardı etmeyen gerçek insanlar da var yaşamda. Umudu büyütüp mücadeleyi körükleyen insanlar. Şeyma Büyükurvay Şatay'ın yazısını okuyun da olur muymuş olmaz mıymış bir görün.

“Ne nasıl olur” diye diye kulaçlarını büyüte büyüte bilgi denizini coşturan bir adam Ali Çolak. Kendi yaşadığı güçlükte bir yol bulmuş ve bizlerle paylaşmak istemiş. İster bildiğimiz anlamda yabancı bir dil isterse de web programlama dilinde kullanılacak bir NVDA kısayolunu tanıtmış detaylıca.

Sarper Arıkan ise Bir Programcının Günlüğü'nün sayfalarını çeviriyor bizimle yine. Bu kez Visual Studio Code Settings (ayarlar) diyalogunu anlatıyor meraklısına.

Teknolojinin nimetlerini özümsemek isteyen birisi de konuk yazarımız Çağrı Artan. Ancak Çağrı pek çoğumuzdan fazla olarak erişilebilirliği daha teknik anlamda irdeliyor. Özümstediklerini paylaşmaktan geri durmamış ve bizlere yurtdışında piyasaya sunulan yepyeni bir akıllı baston tasarımını değerlendirmiş.

Konuk yazarımız Ilgın Aydınoğlu leyleği havada görmüş anlaşılan. Geziyor da geziyor maşallah. Gözümüz yok desem vallahi yalan. Neyse yolu açık ve yediği içtiği onun olsun. Gezdiği yerleri paylaşması da bizim. Üç ayrı yeri dolaşmış bu sefer. Gezi programcılarını bu tarafa alalım.

Gülcan Altun bir betimleme değerlendirmesiyle daha sayfalarımızda. Ancak bu kez sentezleyici sesiyle betimlemesi yapılan ilk filmi konu almış. Üstelik filmle ilgili okuduğu ilginç bilgileri de kolaylık olması için yazısına eklemiş. Yazı uzun demeyin. Bizce sonuna kadar okuyun. Nedenini bitirince anlayacaksınız.

Bu aylıkta bizden bu kadar. Eylülde serinleşmiş esintilerle yaşayabileceğimiz yazdan kalma günlerde görüşmek dileğiyle iyi okumalar.

Hayalin Kaç Para

Sevgi MART GÖCEN

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Ayşe 28 yaşında genç bir annedir. Henüz 3 aylık bebeğinin gelişimini öğrenmek için bebeğiyle birlikte yola çıkar. Bin bir zorlukla indiği metro istasyonunda beklerken, bebeğine almış olduğu kıyafetlerin daralmaya ve boylarının kısalmaya başladığını, bebeğinin planlanan tepkileri verdiğini, hafiften yüzünde gülümseme gördüğünü, tüm bu işaretlerin bebeğinin sağlıklı olduğunu gösterdiğini düşünmektedir. Metronun yaklaştığını fark eder. Kalabalıktan sıyrılıp, bir an önce metroya binebilmek ümidiyle öne doğru yaklaşır. Eğilip bebeğine bakar ve huzur içinde uyuduğunu görünce rahat bir nefes alır. Bebeğinin hayalleriyle doluyken, ayaklarının yerden kesildiğini hisseder ve birkaç saniye sonra, metro istasyonunun uğultusu yok olmuştur.

Ahmet Amca 64 yaşında bir dededir. Torununun 4 gün sonra yapılacak nişan töreni için kalıcı bir hediye almak ister. Dışarda çok vakit geçirmeden, bir an önce metroyla gidip işlerini halletmeyi planlamaktadır. Bozuk asansörün yarattığı can sıkıntısıyla, kalabalık yürüyen merdivenlerden aşağıya iner. Bir yandan torununun nişan töreni, bir yandan diğer torununun üniversite eğitimi ve çocuklarının işleri kafasında dönmektedir. Üstelik eşi de bir saat sonra oturmaya gittiği arkadaşının yanından ayrılacaktır ve onunla buluşup güzel bir akşam yemeği yiyeceklerdir. Beyninin kıvrımlarında bu düşüncelerle metronun yaklaşmakta olduğunu fark eder. İstasyon da çok kalabalıktır. Yavaş yavaş öne doğru ilerler. Adımını atar ve fakat ayağının altı boşluktur. Daha ne olduğunu anlayamadan sırtında bir ağırlık hisseder ve istasyonun uğultusu son bulur.

Özge 18 yaşında bir üniversite öğrencisidir. Eğitim almaya geldiği bu şehri tanımak amacıyla bir gezinti yapmak ister. Çıkmışken yeni kiraladığı ev için birkaç eşya alacak ve aynı zamanda sevgilisine de onu ne kadar özlediğini gösterebileceği minik bir hediye yollayacaktır. Metro istasyonuna gelir. Kulaklıklarından beynine akan ve orada parıltılı ışıklarla dans eden müzik notalarını dinlerken, metronun yaklaştığını fark eder.

Hareketlenen insanlarla birlikte vagona doğru yürür. Vagona doğru sürüklendiğini düşünürken, bir anda kendini boşlukta bulur. Çığlıkları tren ve istasyon gürültüleri arasında kaybolur ve sonra uğultu yok olur.

Erhan 35 yaşında bir babadır. 8 yaşındaki oğlu Okan'la birlikte, yeni başlayacak eğitim yılı için alışveriş yapmaya çıkmışlardır. Okan tüm çocuk neşesiyle, babasına hangi malzemeleri istediğini sıralamakta, yapacağı resimler için almak istediği boya setlerini anlatmaktadır. Erhan oğlunun heyecanı ve sevinciyle sarmalanmış hayallerini dinlerken, kendisi de ileride belki oğlunun dünyaca ünlü bir ressam olacağını, herkes tarafından tanınacağını, belki de şehrin en büyük resim atölyesini açacağını düşünmektedir. Yaklaşan trene doğru yürürlerken, oğlunun elini daha da sıkı tutmuştur. Ancak bir an sonra avucunun boş olduğunu fark eder. Trene dur diye bağırardan vagonun tekerlekleri dönmüştür bile, resim atölyesinin üzerine kaldırılamaz beton yığınları atarak.

Onur 30'larında genç bir kör adam. Yakın zamanda yapılacak düğün töreninin heyecanı ve telaşıyla, son hazırlıkları tamamlamak için alışverişe çıkması gerekmektedir. Metro istasyonuna gelir. Yetersiz erişilebilir yüzeyler ve başkaca hiçbir yönlendirici bulunmayan bekleme peronunda treni beklemeye başlar. İstasyonun uğultusu arasında yaklaşan trenin kapılarının nerede açıldığını duymaya çalışır. Tahmin ettiği yöne doğru yürürken, kendini rayların üstünde bulur. Etraftakilerin çığlıkları sayesinde, vagonun soğuk tekerlekleriyle tanışmak zorunda kalmadan kurtarılır.

Oğuz 40'lı yaşlarında kör bir adam. Her ay yapılan kitap okuma etkinliği için evinden neşeye çıkar. Okuduğu kitap onu çok heyecanlandırmış ve birçok yeni tespit yapmıştır. Aslında bu kitabı 3 yıl kadar önce bir kez daha okumuştur. Ancak, kitap kulübünün ona kattıklarıyla, bu kez çok farklı noktalar bulmuş ve bir an önce toplantı yerine ulaşmak için acele etmektedir. Aslında biraz erken çıkmıştır. Buluşmanın yapılacağı kafe, harika bir parkın içindedir. Toplantıya kadar parkta biraz yürüyüş yapmak, bastonunun sesine eşlik eden kuşları dinlemek ve sonbaharın güzelliklerinden olan dökülen yapraklar üzerinde huzur bulmak istemektedir. Sevdiği şarkılardan oluşan

çalma listesini hazırlar. Trene biner binmez, kulaklıklarını takacak ve yaklaşık 10 dakika sürecek metro yolculuğunu da eğlenceli hale getirecektir. İstasyona geldiğinde boş olduğunu fark eder. Bastonuyla kontrol ederek, yaklaşık olarak beklemesi gereken yeri bulur. Trenin yaklaştığını duyunca hareketlenir ve kapının açıldığını tahmin ettiği yöne doğru yürür. Adımını atar ve boşlukta uçtuğunu hisseder. Nerelerden geldiyse, kulağına Nazım Hikmet'in "Yaşamak güzel şey be kardeşim" dizesi çalınır ve sonra derin bir sessizlik.

Yukarıda okuduklarınız, ülkemizde ve gerekli güvenlik tedbiri alınmayan ülkelerde %90'ından fazlası ölümlerle sonuçlanan metro kazalarından birkaç örnek. İsimler değiştirilerek olaylar anlatılmıştır. Sonra sayın yetkililer, "Ama metro kazasında bu isimde birisi ölmedi ki" diye çıkmasınlar karşıma.

Seyahat hakkı hem ulusal hem de uluslararası metinlerde koruma altına alınmış, en temel insan haklarından birisidir. Ancak seyahat hakkı, sadece insanların bir yerden başka bir yere gitmelerini sağlayacak araçlar yapılması ve bunların kullanıma tahsis edilmesiyle sağlanmış olmuyor. Seyahat sırasında insanların güvenliğini sağlamak da seyahat hakkının en temel bileşenlerinden birisi. Üstelik güvenli seyahat hakkı, asla vazgeçilmez, üzerinde tartışılmaz olan yaşam hakkıyla da çakışmaktadır. Hizmet sağlayıcıları ki bu bizim ülkemiz açısından yerel yönetimler ve özel sektördür; güvenlik tedbirlerini almayı, maliyeti artırdığı gerekçesiyle öteleyemezler. Bu öteleme doğrudan cinayete teşebbüs anlamına gelmektedir. Çünkü güvenli seyahat kapsamında alınması ihmal edilen ya da maliyetleri artırıyor gerekçesiyle ötelenen bir tedbir, doğrudan insan hayatını sonlandıracak ya da baştan aşağı değiştirecek sonuçlar doğurabilmektedir.

Maliyetleri artırıyor gerekçesiyle alınmayan güvenlik önlemleri nedeniyle, Ayşe bebeğinin büyüdüğünü hiç göremeyecek ve bebeği her şeye rağmen güzel olan bu dünyayı hiç tanıyamayacak; Ahmet Amca torununun nişan törenine katılamayacak ve eşiyile keyifli bir akşam yemeği yiyemeyecek; Erhan, Okan'la hayalleri üzerine hiç konuşamayacak, Okan'ın odasına girdiğinde oluşan boşluğu hiçbir şeyle dolduramayacak; Özge yeni kiraladığı evini yerleştirip, arkadaşlarıyla güzel vakitler

geçiremeyecek, annesine sarılıp, sevgilisiyle buluşamayacak ve hayal ettiği diploma töreninde kepli bir fotoğrafı olmayacak; Oğuz arkadaşlarıyla buluşup, okuduğu kitapta onu heyecanlandıran noktaları ve tespitlerini anlatamayacak. Şimdi bana birisi anlatsın, hangisinin hayali, hayata dair umudu, beklentileri, en önemlisi de yaşam hakkı, metro istasyonlarında alınması gereken güvenlik tedbirinden, istasyona yaklaşan trenin duracağı yere yapılacak bir bariyer ve o bariyere yerleştirilecek tren geldiğinde açılıp uzaklaştığında kapanacak kapılardan daha ucuz? Milyarlarca lira harcayıp, gösterişli törenlerle açılışlarını yaptığınız metrolar, ölüm kasmaya devam ettikçe hangi insan hakkına hizmet edecek.

Bizler Okan'ın hayallerinin, minik bebeğin yaşam hakkının, Ahmet Amca'nın keyifli zamanlarının, Özgenin mezuniyet kepinin, Oğuz'un dünyayı daha yaşanabilir bir yer kılma çabalarının koruyucularıyız. Tüm bunlar artık bize emanet ve sizin, sadece bir yerler daha güzel görünsün diye yaptığınız harcamaların, birileri daha lüks yemekler yesin diye akıttığınız servetlerin, birileri daha lüks arabalara binsin diye sorumsuzca saçtığınız paraların peşine düştük. Çünkü yaşam hakkı en kutsal haktır ve maliyet bahanesine sığınıp, hiçe sayılacak kadar da ucuz değildir. At sinekleri görev başında; derdimizi anlatana kadar da başınızdan gitmeyeceğiz.

Görmenin İktidarı

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.comSayı: 114, Ağustos 2023

Sayı: 114, Ağustos 2023

Başlık tanıdık gelmiştir. Bu kavramı bazı yazılarımda kullanmıştım. Ayrıca ben ve birçok arkadaşım, yazılarımızda adeta bir deyim haline getirdik bunu. Aslında bu kavramla ilişkimizin tatlı bir anısı var. Dergimiz henüz zihnimizde yarı hayal şeklinde biçimlenirken, “Ne yazmalı?” sorusunu birbirimizle paylaşırken söz edilmişti “Görmenin İktidarı” isimli kitaptan. Yıllar yıllar geçti. Kitabı okuduk ama bir türlü yazılmadı. Politik alanda körlüğün bir aşağılama aracına dönüşmesi bana bu yazıyı yazdırdı.

Okuyan olmaz elbet. Olsa da sağlamcı konfora zarar gelsin istenmez. Yine de konfor alanını dağıtıp, ezberlere karşı doğruyu arayan serüvenciler vardır. Belki düşer önlerine. Belki yaşamı kökten değiştirmek isteyenlerin pek de gündemine almadığı sağlamlık konusu gündeme taşınır. Vardır elbet bir alan, popülerleşmeden onun da gerçek dayanışmacısı olmak isteyen onurlu hak savunucuları.

Burada kitabı uzun uzadıya anlatmayacağım. Zira yazar ile neredeyse hiçbir konuda uzlaşmıyoruz. Ben burada bu kitap, Saramago'nun “Görmek” kitabı ve Herbert George Well'in “Körler Ülkesi” kitabı ile; kötülüklerin kılıfı körlüğü tartışacağım. Neden mi? “Toplum her olaya körleşti, bu müthiş bir politik körlük, böylesi bir körleşmiş ülkede demokrasi olmaz” gibi saçma sapan söylemlerden sıkıldığım için. Her kötülüğe körlüğümüzün kılıf edilip, “Biz o bağlamda kullanmıyoruz” sağlamcı özgüvenine bir yanıt olsun diye. Aslında bu konuda en iyi örnek Saramago'nun “Körlük ve Görmek” romanları ama ben bu kitaba yoğunlaştım bu ay. Diğerlerinden de alıntılarla zenginleştireceğim.

Görmenin İktidarı

Kitabın yazarı İtalyan Prof. Giovanni Sartori. Bugünün teknolojisi ile televizyonun toplumları ve çocukların gelişimini etkilemesi üzerine ahkam kesmek isteyenlerin üzerine atlayacağı bir kitap. Tabii Google dururken kitabı kaynak alırlarsa... 1995 yılında çıkan kitap, o zamanın algısına göre TV'nin bilgisayara göre daha etkili olduğunu ve böyle devam edeceğini savunuyor. Bugünün internet ortamını öngörmemiş olması doğal elbet. Yazarın hak talebinde bulunanları, işçileri, süt üreticilerini, siyahileri; yaptıkları eylemler dolayısıyla suçlaması ve medyanın onları sansasyonel olaylardan faydalanmak için haklı gösterdiği liberal fikri doğal değil. Konumuz da bu değil zaten şu an.

Kitabın en can alıcı noktasından bir alıntı yapayım. "Kör bir insan göremediği için değil, okuyamadığı yani yazılı metinlerin desteğinden yoksun olduğu için fikirsel konularda engellidir" Bu gecelerce uyumamış, üzerine kafa patlatılmış ve sonunda en doğru sonuca ulaşılmış karizmatik bir cümle gibi görünüyor. Oysa mürekkep daha portakalda vitaminken çivi yazıları ve tabletler vardı. Onu da geçelim. İnsanlık tarihinin gelişiminde sözlü aktarım mı yazılı aktarım mı daha fazla yer tutuyordu? Yazı olmasaydı. Yahut hiç olmasaydı. Braille alfabesi ve yardımcı teknolojileri yani herkesin yeti farkına göre bulunduğu çözümlerin belirleyiciliğini saymıyorum bile.

Diğer taraftan, metinlerin körlerin erişimine uzak olmasından kaynaklı engellenmişlik konusunda yazar ile herhangi bir fikir ayrılığımız yok. Hatta engelliliği farklılıkların gözetilmemesinden kaynaklı bir engellenmişlik olarak okumuş oluyor bizim gibi. İtirazımız bilgiye erişim kaynaklarından sadece birisine ulaşamadığımız varsayılp fikirsel anlamda sınırlı olduğumuz önyargısı. Yoksa yazılı metnin fikirsel gelişimdeki rolünü yok saymak gibi bir hadsizlikte bulunmuyorum.

İnsan körlükte ya da körlerin fikirsel gelişiminde mi eşitlenecekti. Peki her kör aynı fikirsel düzeye mi sahipti? Genellemen, en basit araştırma yapma gereği duymamaya kadar

sağlamcılığın her türüyle karşılaşırız burada. Tıpkı Saramago'nun her şeyi görme ve körlük üzerinden kalıplaştırması gibi.

Aristoteles ve antik düşünürlerin çoğunda görmeyi fiziksel ve saldırgan olarak niteleme eğilimi var.

Aslında daha önce bir yazımda belirttiğim gibi gözün adeta dış dünya olduğu, körlüğün bir zindan gibi görüldüğü ve görmeye üstün nitelikler yükleyen bir bakış açısının ürünü bana göre. Elbet görmenin etkisini yadsımıyorum ama benim kör olarak sahip olduğum özelliklerin üzerinde ve altında değil.

Mesela şunda kim hemfikir olabilir? Görme yetisini kullanan herkes her şeyi aynı mı görüyor? Aslında bize yaptıkları genellemeleri kendilerine de yapmış oluyorlar. Görmek ve körlük genel kalıplara sıkıştırılamayacak kadar önemli çünkü. Veysel gibi, Cemil Meriç gibi hem görmeyi hem körlüğü deneyimleyenler belki bu konuda daha yaratıcı çıkarımlarda bulunabilirlerdi ama bunun üzerine kalıpların dışında bir sorgulamaya girişmemişler maalesef.

Kitapta TV'nin radyoya göre daha etkili olduğu, bunda da görme faktörünün önemli olduğunu söylüyor yazar. Benim gibi sazanlar için de cevabı hazır. Gazete zaten çok kıymetli değildi, internet de belli bir elitin uğraşı. Buna tamamen itirazım yok. Gazete de internette belli bir kesime hitap ediyordu.

Fakat yazarın öngöremediği şey; internet bugün yığınların kendisini ifade ettiği bir alan. Hala çok büyük bir TV kitesinin olduğunu reddetmeyerek. Benim burada karşı tezim şu. TV'nin yaygın olduğu zamanlar da körlerin de etkilendiği alan TV'ydi. Körler ve görenler arasında bir araştırma yapmadan bu savla ortaya çıkmak sağlamcı bir genellemedir. George Bataille'nin birincil gerçekliği gözün üstlendiği ve fikirsel sorunsalların gerçekliğini üstlendiği fikrinden yola çıkıyor yazar burada. O zaman biri bana kör Homeros'un yaratıcılığının izahını yapsın.

Körlüğün Talihsiz Uğursuzluğu

Yazının başında belirttiğim duyarsızlık vb. her kötülüğün körlüğe, geniş anlamda engelliliğe mal edilmesinin kökeninde de görmeyi erişilmez bir mertebeye konumlandıran bu sağlamcı anlayışın etkisi var. Bunun edebiyat alanındaki en çarpıcı örnekleri Saramago'ya aittir. “Ben yalnızca 4 yıl önce kör olduğumuzu söylemişim. Oysa şimdi doğduğumuzdan beri kör olduğumuzu söylüyorum” Görmek romanındaki “müthiş” pasajlardan birisinde geçiyor. Yani olumlu olumsuz her şeyi körlük ve görmek üzerinden açıklıyor. Tıpkı geçtiğimiz seçim sürecinde tanık olduklarımız gibi. Ya bir körler ülkesine düşselerdi ve her şey tersinden işleseydi? Tıpkı “Körler Ülkesi” romanında olduğu gibi. O zaman da anti sağlamcılar olarak körlerin karşısında görenlerin yanında olacaktık.

Şu güzelim yaz günlerinde bir avuç okuyucumu daha fazla yormayacağım. Foucault'un bilmece gibi bir sorusuyla bitireyim. Soruya çok katılmasam da olsun. Eğlenelim. “Gören mi iktidardır görülmeyen mi? Yoksa görülmeden gören mi?”

Not: bütünlüğü açısından benzer iki yazımın bağlantılarını buraya ekliyorum

Körlerin Şarkısı 1.

<https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/korlerin-sarkisi-1>

Körlerin Şarkısı 2. Karanlığın Peygamberleri

Tutum-Amayanlar

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Bir gün engelli bir kadın güzellik salonuna gider. Salonda çalışanlardan birinin aklından şu cümle geçer: “Ne güzel, kendine özen gösteriyor.” Aynı salondaki başka birinin aklından da şu ifade geçer: “Ne gerek var ki güzellik salonuna gelmiş. Bir o kusurdu hayatında.” Hikaye şimdilik bu kadar.

Sizce neden bu iki kişinin aklından böylesine farklı ifadeler geçmiş olabilir? Sonuçta ikisi de aynı anda aynı engelli bireyi gördü.

Bunun üzerinde günlük dille bazı tartışmalar yürütebiliriz. Çalışanların engelliler ile ilgili düşüncelerinden söz edebiliriz. Farkındalık çalışmalarının önemini falan da konuşabilir veya farkındalık çalışmalarına yönelik düşüncelerimiz doğrultusunda bu fikri ileri süreni yerin dibine de sokabiliriz.

Ancak bunun ötesine gidebilmek ve tartışmayı biraz daha teknik bir düzleme oturtabilmek için sizlere “tutum” kavramından bahsetmek istiyorum. Tutum; bir bireyin bir başka birey, nesne veya gruba yönelik olumlu veya olumsuz değerlendirmesine verilen addır. Çok daha basitçe söylemek gerekirse, bir şey hakkında ne düşündüğümüzdür. Tutumlar sosyal psikolojinin başlıca araştırma konularındandır. Tutumlar olumlu veya olumsuz olabilir. Hepimizin pek çok şeye ve kişiye yönelik yüzlerce tutumu vardır. Tutumlar; insanların nelere dikkat ettiğini, olayları, nesnelere, kişileri ve grupları nasıl değerlendirdiğini ve geriye dönüp düşündüğünde neler hatırladığını etkiler.

Teknik açıklamalardan sonra gelelim hikayemize...

Aklından “Ne güzel, kendine özen gösteriyor” ifadesini geçiren çalışanın ismi Ayşe olsun, diğer çalışanınki de Fatma. Müşterinin adı da Hayriye diyelim.

Gün boyu Ayşe ve Fatma'nın benzer biçimde davrandığını gözlemiş olabiliriz. Ayşe ve Fatma, patronlarının gözü önünde müşteriyle iyi şekilde ilgilenmiş ve uygun hizmeti sağlamıştır. Belki de Ayşe ve Fatma'nın davranışlarında ufak farklar yakalanabilir. Örneğin Fatma, tüm müşterilere bir şeyler içmek isteyip istemediğini sorarken Hayriye'ye bu soruyu sormamıştır. Yine de sağlanan hizmet anlamında bir fark olmamıştır.

Tutumların davranışları şekillendirdiği ileri sürülür ancak tutum ve davranış arasındaki ilişki bu kadar basit değildir. Bazen bireyler, tutumlarının öngördüğü şekilde davranmayabilir. Davranış çok karmaşıktır; bir sürü faktör tarafından etkilenebilir. Patronun varlığı, Fatma'nın profesyonel bir çalışan olması, sahip olduğu işten kazandığı paraya olan ihtiyacı, o günkü yorgunluk durumu, kişisel hayatındaki stres düzeyi, Ayşe'nin davranışları, Hayriye'nin konuşması ve iletişim tarzı veya şu an aklıma gelmeyen başka bir şey Fatma'nın davranışlarını etkilemiş olabilir.

Bugünlerde bir düğün atlattığım ve koaföre gittiğim, orada herkese sorulurken bana bir şey içip içmeyeceğimin sorulmadığı ve Türkiye'de engellilere yönelik tutumlar konulu araştırmaları incelediğim doğrudur. Fantastik kurgu yazarlarının hayal güçlerinin yüzde biri bile bende olmadığından, ne yaşarsam onu yazıyorum işte.

Bu araştırmalar konusu beni çok rahatsız ediyor. "Engellilere yönelik tutumlar" konulu epeyce araştırma var, var olmasına ama bir arpa boyu yol gidilmemiş.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları, hemşirelerin işitme engellilere yönelik tutumları, üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumları ve işte böyle başlıklar uzar gider.

Peki nedir beni rahatsız eden veya beklentilerimi karşılamayan?

Öncelikle sosyal psikologlara bir lafım var. Tutum araştırmaları, sosyal psikolojinin birincil araştırma konusudur. Siz engellilere yönelik tutumları yenilikçi biçimde ele almadıkça,

hatta bir miktar görmezden geldikçe, sizin ürettiğiniz bilgileri kullanan beden eğitimi, hemşirelik veya herhangi bir bölümün öğretim üyeleri kendini tekrar eden araştırmalar yapmaya devam edecek. Yapmasınlar mı? Araştırmada tekelleşme mi olsun? Sosyal psikolog olmayanlar tutum konusunda çalışamaz mı? Çalışır elbette. Fakat buradan çıkan ürünler bir pastacı yerine benim yaptığım pastalara benzer. Yani yenebilir, biraz şanslıysam güzel de olabilir ama işin uzmanı tarafından yapılmış yaratıcı, öncü, geliştirici şeyler olma ihtimali benim pastacılık becerilerimi dikkate alınca yok denebilecek kadar azdır.

Ben hazır pandispanya alır ve hazır kremayı meyvelerle süslerim. Fakat kremayı hazırlayacak birileri lazım öyle değil mi? Sosyal psikologlar yaratıcı ölçme araçları, farklı araştırma yöntemleri ve yenilikçi araştırma sorularıyla ufuk açıcı bir rol üstlenmeli. Engelleri yarıştırmak tadında, tutumların yöneldiği engel grupları bazı araştırmalarda çeşitlenebiliyor. Fakat gruplar arası farkları rapor etmekten ileri pek de gidilmiyor. Neden bir engel grubuna daha olumlu tutum sergilenirken diğerine daha olumsuz oluyor, bunu pek açıklamıyoruz. Bu konu oldukça kültürel. Bizim kültürümüzde engelliliğin nasıl algılandığı ile ilgili pek çok konu işin içine giriyor. Bu nedenle de başka ülkelerde yapılmış araştırma sonuçlarını ithal edemiyoruz tam olarak.

Engelliliğin, kişinin sadece bir yönü olduğunu anlatıp duruyoruz hep. Peki tutum araştırmaları bunu yansıtıyor mu? Malesef hayır. Sadece engel dikkate alınıyor. En basitinden, cinsiyet işin içine girdiğinde bile ne olduğunu ele alan araştırma yok. Katılımcıların cinsiyeti işin içine alınıyor da engellinin ki gereksiz görülüyor. Hayriye mesela nasıl bir kadın? Nasıl giyinmiş? Nasıl konuşuyor? Biraz kendini açtıkça, acaba kendisiyle ilgili ne gibi bilgiler paylaşıyor? Oraya kiminle gelmiş ve eğer biriyle geldiyse, o kişi Hayriye'ye nasıl davranıyor? Tutum araştırmaları bakımından ele alırsak bunlar karşıdaki insanın tutumunu veya bunlara bağlı davranışların ifadesini nasıl etkiliyor? Bunlar çok tatlı araştırma soruları değil mi sizce de?

Tutumlar, açık açık ifade edilen ve örtük biçimde anlaşılabilenler olarak iki başlıkta ele alınıyor. Açık tutumların amaçlı davranışları, örtük tutumların ise otomatik davranışları şekillendirdiği ileri sürülüyor. Örtük tutumların otomatik ve bilinçdışı biçimde açığa çıktığı söyleniyor. Örneğin; tramvayda yanına engelli biri oturduğunda gereğinden fazla istem dışı

biçimde toparlanma, adeta temastan kaçınma veya ortama bir engelli girdiğinde o yana bile bakmama gibi. Genelde sözel olmayan davranışlar üzerinden ele alınıyor örtük tutumlar.

Hikayeye dönecek olursak...

Fatma işini düzgün biçimde yapmış olabilir. Bu, Fatma'nın yaptığı amaçlı bir davranış ve Fatma davranışı üzerinde bilinçli bir kontrol sahibi. "Aman banane canım, ben paramı alırım veya işime bakarım" demiş olabilir. Öte yandan, içecek kısmına gelirse durum değişmiş olabilir. Bir müşterinin bir şey içip içmeyeceğini sormak biraz daha kendiliğinden gerçekleşen bir davranıştır, bir miktar otomatik olduğunu bile söyleyebiliriz. Bu durumda örtük tutumlar devreye girmiş olabilir.

Türkiye'de yapılan çalışmalarda engellilere yönelik tutumları hep alenen sorulmuş sorularla ölçüyoruz. Örtük tutumları yakalamak biraz daha zahmetli. Örneğin, bilgisayar başındaki katılımcıdan olumlu ve olumsuz sıfatları engelli ve engelsiz birey resimleriyle eşleştirmeleri isteniyor. Burada olumlu sıfatları engellilerle eşleştirirken geçen zaman ile engelsiz bireyleri olumlu sıfatlarla eşleştirirken geçen zaman arasındaki milisaniyelik farklar ele alınıyor. Altta yatan mantık şu: Olumsuz tutumları olan kişi engelliye olumlu sıfatla eşleştirmek için biraz düşünmek zorunda kalıyor. Bu düşünme payı da zaman farkına yansıyor. Beyin görüntüleme teknikleri de bu gibi ölçümler için kullanılabilir. Elbette çok daha zahmetli bir yöntem.

Tutumların belli müdahaleler sonucu değişip değişmediğini ölçmeye çalışan araştırmalar da var. Keşke bunlardan yola çıkarak elle tutulur müdahale yöntemleri geliştirebilsek. Ne yazık ki bu araştırmaların çoğu oldukça amatör şeyler. Bir film izlemenin tutum değişikliğine yol açacağını ummuşlar mesela. Engellilikle ilgili ders almanın etkisi de araştırılmış. Ancak ders var, ders var yani... Kim ne öğretti bilmiyoruz ki. Öğrenci belki daha bile önyargı yüklenmiş olabilir. Nitekim psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi sonrasında başlangıca göre daha olumsuz tutum sergilendiği de bir araştırmada ortaya konmuş.

Tutum değişimi çok ciddi bir araştırma konusudur. Çünkü tutum değiştirmek çok zordur. Zoru başarmak için daha sistemli, daha kapsamlı ve daha gelişmiş araştırmalara ihtiyaç var. Sosyal psikologların bilgi birikimlerini buralara kanalize etmeleri şart. Yoksa engellilerle simit yeme etkinliğinin Nasa astronotlarının tutumlarına olan etkisi tadında araştırmalar okumaya devam edeceğiz.

Ne Kadar Yabancıyız

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Bazen gittiğimiz bir evde bazen de sokakta, hepimiz aynı hissediyoruzdur biliyorum. Bastonumuz elimizde olmasa öylece kalakalırız orada. İşte bu yüzden dört elle sarılırız bastonumuza. Çünkü biliriz birine bağımlı olmanın sonuçlarını. Beyaz bastonumuz elimizdeyken hiçbir sağlamcuyu sallamayız. Dışarıda baston kurtarıcımızdır. Peki ya hiç bilmediğimiz bir eve gittiğimizde ne yapacağız?

Kör bir arkadaşımızın evine gittiğimizde çok rahat ederiz ya da kendimizi daha rahat hissedebiliriz. Arkadaşımız evine ilk kez geldiğimizi bilir ve kısa bir oryantasyon yapar evin içinde bize. Mutfak düzenini de bilmeyiz arkadaşımızın ama destek olmak istediğimizi söyleyince eşyaların yerini anlatır ve birlikte hazırlarız yiyeceğimiz yemeği. Böyle bir eve gittiğimiz zaman her şey çok kolay olur bizim için. Ya hiç bilmediğimiz bir eve gittiysek ve evdeki sağlamcılar hiçbir şey yapmamıza müsaade etmiyorsa... “Sen yeni geldin, sen görmüyorsun” gibi bahanelerle seni evdeki tuzluk gibi pasivize ediyorsa ne olacak?

Gerçi tuzluğun bile bir işlevi var, haksızlık etmeyelim kendisine. Belki de en doğrusu kafanı ağrıatacağına misafirliğin tadını çıkarıp önüne gelenleri yemektir. Öyle olunca da rahat olamıyorsun işte. Yapsan sürekli bir müdahale, yapmasan gönlün razı değil bu duruma. Yine de ben tüm müdahalelere rağmen bir işin ucundan tutmak için elimden geleni yapmaya çalışıyorum.

Çok kalabalık bir ailede büyüdüm. Çoğu zaman iş yapmak istemediğimde bile yengem toz bezini elime tutuştururdu onlar iş yaparken. Bu durumdan çok hoşlanmazdım ama bugün ne kadar kıymetliymiş öyle yapmaları, çok iyi anlıyorum. Birçok kez arkadaşlarla sohbet ederken ailesinin hiçbir iş yaptırmadığını, bırakın iş yaptırmayı hiçbir şeye dokundurmadıklarını söylediklerini duyduğum çok oldu. Ben de “Gerçekten bu kadar olur mu?” diye hep düşünüp dururdum. Oluyormuş vallahi gördüm.

Birileri evimize geldiğinde birçok işe ne kadar hâkim olduğumuzu gördükleri halde kendi evlerine gittiğimizde aynı işi yapma kısmında bize neden hiçbir iş yapamazmışız gibi davranıyorlar anlayamıyorum. Bu bana ikiyüzlü olduklarından başka bir şey hissettirmiyor maalesef.

Evde her işi yaptığımı gören çocuğum, başkalarının yanında neden bir şey yapmadığımı sorsa ne cevap vereceğim? Çocuğuna körlüğün sadece bir farklılık olduğunu ve bir işi yapmana engel olmayacağını anlatırken başkalarının benim anlattıklarımın ya da gösterdiklerimin tam aksine davranmalarını nasıl açıklayacağım, orayı düşünen var mı acaba? Tabii ki benim gibi düşünmeyeceklerini gayet iyi biliyorum.

Birileriyle tek başına mücadele etmekle çocuğunla o mücadeleyi gösterebilmek biraz yorucu oluyor. Kör ebeveynler tam olarak ne hissettiğimi anlıyorlardır. Çünkü hepimiz farklı örneklerle olsa da aynı mücadeleyi insanlara karşı veriyoruz çocuğumuzla. Neyse ben burada daha da duygusala bağlamadan bitireyim artık. Tüm sağlamlılara karşı mücadele edebilme gücü diliyorum herkese.

Beni Anlayacaklarmış!

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Merhabalar. Yaşadığım bir şiir olayıyla tekrar geldim sizlere. Yine bir programda şiir okuyacaktım. Programın yapılacağı yere gittiğimizde, tam olarak bilmediğim bir olay olmuş. Şiir okumama dakikalar kala, içerisinde ailemden birinin de bulunduğu birkaç kişi bana: “Şiiri okuduktan sonra sahneden inmeden “Sizlerden bir şey rica ediyorum. Birkaç saniye gözlerinizi kapatıp beni anlamanızı istiyorum” de” dediler. Bunu neden yapmamı istediklerini söyleme tenezzülünde bile bulunmadılar.

Gözlerini kapatarak mı anlayacaklarmış beni? Benim kör olduğum için anlaşılmaya ve bana acınmasına ihtiyacım yok. Bir tek ben farkındayım bunun. Neymiş? “Olaya sebep olanlar sorgulanmış!”

Olaydan haberim yok. Bana söylenme gereğinde bile bulunulmamış. Olaya sebep olanların sorgulanıp sorgulanmaması benim umurumda bile değil. Neymiş, “Gözlerinizi kapatıp beni anlamanızı istiyorum” diyecekmişim!

Neden? Çünkü ben körüm, bana zaten acınıyor. Küçük düşmüşüm, uygulanan muamele beni rahatsız etmiş, umurunuzda bile değil. Çünkü siz büyüksünüz! Siz hep haklısınız! Kusura bakmayın ama öyle bir şey yok. Burada sözüm büyük olmalarına değil, yaptıklarında haklılık payı olmadığına. “Normal” olarak sınıflandırdıklarınızdan değiliz diye bizi her yerde acındırabilme ve küçük düşürebilme özgürlüğüne sahip değilsiniz. Gidin kendi olaylarınızı kendiniz çözün.

Yaptığımız faaliyetlerin burnumuzdan getirilmediği; eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayat dileğiyle...

Gözetilmek

Şeyma Büyükurvay Şatay
seymaurvay@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

3-6 Ağustos tarihlerinde Öğretmen Ağı adlı bir sivil toplum örgütünün etkinliğine bir eğitim paydaşı psikolojik danışman olarak katıldım. Buradaki deneyimimle gözetilmek konusunu sizlerle düşünmek istedim bu sayıda.

Öncelikle kısaca Öğretmen Ağı'ndan bahsedeyim. Öğretmen Ağı; hak temelli, kapsayıcı bir değişim yönünde eğitim paydaşlarınca kurulan bir ağ. Ağın var oluşu, doğrudan öğretmenleri gözleyip sahadaki ihtiyaç ve mevcut durumu izleyerek anlamaya çalışan bir kafanın ürünü. Zamanla "sen mi değiştireceksin dünyayı, icat çıkarma, eski köye yeni adet, sen işini yap yeter, tecrübe kazanınca görürsün" gibi söylem ve bunlara bağlı engelleme eylemleriyle baş etme çabasındaki öğretmenlerle büyüdü, yoluna devam ediyor. Hakkaniyet, ayrımcılık karşıtlığı kapsayıcılık gibi eşitlikten beslenen temel ilkeleri var. Böylece birbirleriyle eşit zeminde ilişkilene imkânı bulan ağ üyeleri yaş, sağlamlık, cinsiyet gibi hiçbir hiyerarşi unsurunu kabul etmiyor.

Konuyu biraz dağıtayım. Sakat oluşun engellenme haline dönüşümü çevresel koşullarla olur. Sakatlık kendi başına bir yeti yitimi olarak doğal farklılıklar getirir. Örneğin körlük, bazısının hayatını üzerine kurduğu görme duyusunu tamamen kullanamamayı ya da kısıtlı kullanmayı, böylece de hayatını farklı yöntemlerle şekillendirmeyi gerektirir. Tam da burada çevresel koşullar devreye girer ve neyin ne kadar sadece görme duyusuna hitap ettiğini, bir alternatifinin geliştirilip geliştirilmediğini ve en baştan alternatifine ihtiyaç duymadan görme duyusu tek odak olmadan kurgulandığını ifade eder.

Çevresel koşulların bu farklılıkları kapsamasını düşündüğümde birbirini gören iki ayrı pencere açılıyor. Ben bunları “psikolojik ve politik” diye adlandırıyorum. Toplumsal düzenin ideali, bireyi iyi kıldandır. Birey umuda, sosyalliğe ve harekete geçmeye dair motivasyona sahipse iyidir. Bu üçlünün sürekli zirvede olmasına gerek yok ancak bunların zamanla tükenip arttığı, bazen daha da arttığı ama nihayetinde dengede olduğu bir halden bahsediyorum.

Sakatlar için söz konusu olan sürekli çevresel engelleyicilere maruz kalmaksa, birbiriyle zaten ilişkide olan bu üçlünün sosyallik kısmı zora giriyor. Çünkü koşulları var eden, insan. Çoğunluğun borusunun ötmesi de buradan geliyor.

Her insan kabul gördüğü, ihtiyaçlarının görmezden gelinmediği, sesinin duyulduğu bir alana sahip olma ihtiyacındadır. İhtiyaçların gözetilmesinin ihtiyaç oluşundan bahsediyorum. Gözetilmemenin sonucu ise değişim arzusu ve sivil toplum hareketinin çıkış noktasıdır.

İşte bu noktada da politik pencere devreye girer. İnsanlar kendi veya farklı grupların iyilik hallerini koruyan düzenleme ve uygulamaları garanti altına almak, tek tek insanların inisiyatifine bırakmak istemez. Böylece ulusal ve uluslararası bağlamda hakları koruyan mekanizmalar ortaya çıkar. Benim açımdan konu dönüp dolaşıp psikolojik ihtiyaçlar noktasına geliyor, ki politika yapıcı veya uygulayıcılar da birer insandır.

Öğretmen Ağı'nın yaz buluşmasında hissettiğimse yok sayılmanın tam aksine herkes gibi gözetilmek ve bazı koşullar herkese uysa da bana uymayabileceğinin bilinmesi, ek bir çaba ve emek gerektirse de kapsayıcı koşulu üretmekten kaçınılmaması... Bunun gözetilmem kadar iyi gelen yanı ise eğitim ortamlarında bu yaklaşımın yayılacağına, politikaların kapsayıcı yönde değişip güçleneceğine duyduğum umudun artması.

Örneklerimi paylaşmak istiyorum. Etkinlik Özyeğin Üniversitesi Çekmeköy kampüsündeydi. Yani 3 gün boyunca yurt, yemekhane, birkaç fakülte gibi alanları kullanmamız gerekiyordu. Etkinlik öncesinde kampüsün tanıtıldığı videolar çeken kolaylaştırıcı ekip

mekanların konumunu betimsel olarak anlattı. Etkinliğe katılım için imza ve fotoğraf/video çekimi için alınan onaylar hem fiziksel hem de dijital onay ile sunuldu. Dijital onayı sadece körler değil, isteyen herkes kullanabilir durumdaydı.

Etkinlik esnasında sahnede olup biten, kimin şaka yaparken nasıl bir jest kullandığı, ekranda neyin yansıtıldığı gibi her detay akışın doğal bir parçası olarak betimlendi. Kolaylaştırıcı ekip haricinde rol alanlar kısaca kendilerini betimledi. İlk gün ardından ikinci gün sabahı, ilk günün farklı anlarından görüntülerle oluşturulan bir kolajı izleyeceğimiz söylendiğinde “eee benim yanıma betimleme için kimse gelmedi, diğer iki kör arkadaşın yanına da gelmedi muhtemelen” falan diye düşünürken video başladı ve videoyla eşzamanlı, ne videoyu duymayı engelleyen ne duymakta zorlanacağım bir ses önceden hazırladığı betimlemeyi seslendirdi. Ertesi gün de devam etti elbette. Ağın anılarını içeren onlarca fotoğraftan oluşan “Öyle Bir Geçer Zaman Ki” köşesindeki tüm fotoğraflar, tek tek betimlenip Google Drive’a yüklenmişti.

Hele bir de gizli arkadaş köşemiz var ki... Herkes rastgele çektiği bir gizli arkadaşına sahip oluyor. Etkinlik sonuna kadar kimse kendisine çıkan gizli arkadaşını söylemiyor. Etkinlik boyunca da onu mutlu edecek sürprizler hazırlıyor. Bu sürprizler bir nesne veya bir şarkı armağan etmek, biri aracılığıyla bir hediye göndermek gibi her şey olabilir. Armağanlarımızı ve notlarımızı bırakabileceğimiz ve 250 kadar zarfın duvarlara asılı olduğu köşede kendi zarfıma gizli arkadaşımın bıraktıklarını almak ve benim hediyemi bırakacağım gizli arkadaşımın zarfını bulmak için süper bir yöntemim vardı. Her zarf üzerinde mürekkep yazının yanı sıra Braille de yazıyordu.

Yapılan her uygulamayı yazmadım. Belki en etkilendiklerim bunlardı. Bazısı çok zor olduğunu düşündüğüm, bazısı benim aklıma gelmeyen yöntemlerle etkinliğe eşit katılabilirdim. Her ortamın erişilebilir olması bir insan hakkı, hali hazırda da bu hakkı garanti altına alan birtakım mekanizmalar mevcut ancak bir sivil toplum örgütünün yapıp ettiklerini etkileyecek düzeyde değil. Kapsadığı mekanlar içinse denetimsizlik ya da yasal bağlamın hiç uğramadığı boşluklar var. Öyleyse yapılan bu ve benzeri erişilebilirlik çalışmaları ne birer lütuftur ne de hakkın garanti altına

alındığının ifadesidir. Bu çalışmalar hak temelli dönüşüm adına umut veren, bireyin iyi oluşuna katkı sunan çalışmalardır. Bunlar için de kapsayıcılık üzerine düşünmek, mutlaka kapsamak istediğiniz alanın uzmanı olmayı gerektiriyor. Birbirinden öğrenmek ve temas sahiden yeterli. Uzmanlık işin başka bir boyutu. Harika geçen üç günün sonunda içimde çeşitliliklerle var olmanın sevincini anlatmak istedim.

NVDA'da Profil Oluşturma ve Girdi Hareketi Belirleme

Ali olak

ali.f.colak@gmail.com>

Sayı: 114, Ağustos 2023

Sevgili okurlar. Bu yazıda çevirilere bir ara vererek yaptığım çeviriler esnasında ve Fransızca ğrenme abalarımnda bana hayli yardımcı olan bir NVDA ipucunu sizlerle paylaşmak istedim.

Lise ve üniversite yıllarımda Fransızca çalışırken karşılağtığım problemlerden birisi, eğer ders esnasında İngilizce bir şey okumak istiyorsam, ekran okuyucunun ayarını İngilizceye çevirip sonra tekrar Fransızcaya geri döndürmek için her defasında “ayarlar” menüsüne gidip ilgili ayarı bulmaktı. O günlerde hep “Keşke bunu bir kısa yolla başarabilseydim” diye hayıflanıp dururdum.

Üniversite bitti ve ben Fransızca derslerime birkaç yıl ara verdim. Bununla beraber bu kısayol isteğim de tamamen çıktı aklımdan. Ancak korona zamanında EEEH Dergi'deki çevirilere başladım. Aynı süre zarfında, yıllar içinde unutmaya yüz tuttuğum Fransızca'yı tekrar pratik etmeyi düşündüm. Bu durum eski problemimle tekrar karşılaşmama yol açtı.

Her ne kadar Türkçe sentezleyicilerin yaygınlığından önce JAWS ekran okuyucusunda Türkçeyi yabancı bir aksanla okumak zorunda kalsam da ben buna bir türlü alışmamıştım. Bazı arkadaşlar Türkçe için bile hala Eloquence İngilizceyi kullanıyor mesela ama ben okuduğum dili farklı bir dilde dinlemeyi bir türlü sevedim. Dolayısıyla, eviri veya ders esnasında sürekli sentezleyicinin dil ayarını değiştirmek için “ayarlar” menüsüne gidip ilgili ayarı bulmak zorunda kalıyordum. Bunu belki günde bir veya iki kere yapıyorsanız size basit gelebilir ama eğer bir saat içinde birkaç kere yapıyorsanız yük olmaya başlıyor. Bu probleme bir çözüm olup olmadığını araştırdım. Sonra NVDA'da bir profili oluşturup onu bir girdi hareketine bağlayabildiğimizi öğrendim. Böylece “ayarlar” menüsüne tekrar tekrar gidip ayarları teker teker değiştirmektense belirli bir bağlam için oluşturduğunuz ayarları bir kısayol ile etkinleştirebilir veya devre dışı bırakabilirsiniz.

Bunun için ilk önce “konfigürasyon profilleri iletişim kutusuna” gitmemiz gerekiyor. “NVDA+Ctrl+p” tuşlarına basarak kolayca hedefe ulaşabilirsiniz. “Yeni” düğmesini bulana kadar “sekme” tuşunu kullanıp ardından “giriş” tuşuna basıyoruz. Profilin adını yazabileceğiniz bir yazı alanı çıkacak karşınıza, istediğiniz gibi adlandırın. “Sekme” tuşuna basarak “manuel etkinleştirme seçim düğmesine” gidin ve eğer işaretli değilse işaretleyin. Ardından “tamam” düğmesine tıklayın. Son olarak “kapat” düğmesine sekmeyle gelerek tıklayın ve iletişim kutusunu kapatın.

Şu aşamada kendi istediğiniz ayarları yapabilirsiniz. Örneğin, benim gibi bu profili bir dil için oluşturuyorsanız ve eğer NVDA o dile ayarlı değilse, hedef dile geçen veya Braille ekranınız varsa Braille kodunuzu o dilin koduna ayarlayın. Ayarlarınızı bitirdikten sonra bu konfigürasyonu Ctrl+NVDA+c ile kaydedin.

Sıra bu profili bir kısayola bağlamaya geldi. Bunun için de “NVDA tercihleri” menüsüne gidin, ardından “girdi hareketleri” menüsüne girin. Konfigürasyon profillerini görene kadar “aşağı ok” tuşuna basın. Buraya ulaştığınızda alt menüleri genişletmek için “sağ ok” tuşuna basın. Burada tüm profilleri ve dolayısıyla son oluşturduğunuz profili de göreceksiniz. “Aşağı ok” tuşuyla oluşturduğunuz profilin adının üzerine gelin ve “sekme” tuşuyla “ekle” düğmesine gidin. Ardından “giriş” tuşu veya “boşluk” çubuğuna basın. Oluşturduğunuz profille ilişkilendirmek istediğiniz tuş kombinasyonuna basın. İdeal olarak size henüz bir fonksiyonla ilişkili olmayan bir kısayol seçmenizi öneririm. Sonrasında girdi hareketini hangi klavye düzeniyle ilişkilendireceğinizi soran bir bağlam menüsü çıkacak karşınıza, ben tüm klavye düzenleriyle ilişkilendirmeyi seçmenizi tavsiye ederim. Ardından, “giriş” tuşuna basın ve menüyü kapatın. En son ise “tamam” tuşuna sekmeyle gidip “giriş” tuşuyla etkinleştirin. Bundan sonra belirlediğiniz tuş kombinasyonuna basarak oluşturduğunuz profili etkinleştirip devre dışı bırakabilirsiniz.

Bu ipucunun kullanım alanı sadece diller değil, aynı zamanda programlamada da kullanılabilir. Python veya benzeri bir dili öğrenmeye çalışanların da bileceği gibi bu tür programlama dillerinde tek bir tırnak işaretini kaçırmak, programınızın başarısız olmasına neden olabilir. Bazı editörler bu problemi düzeltmenize yardımcı olmakta. Eğer kod yazar veya

okurken imla ayarlarını benim gibi tüme çevirip bazı diğer ayarla sürekli değiştirmek istiyorsanız, onun için de bir profil oluşturabilirsiniz. Uygulamaların sınırı yok gerçekten.

Bir Programcının Günlüğü: Visual Studio Code Settings (Ayarlar) Diyaloğu

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Bir geliştirici olarak, kullanacağımız kod editörüne ilişkin ayarları nereden yapabileceğimizi bilmek önemlidir. Günümüzde birçok ücretli editörün yanı sıra Visual Studio Code üzerinde de ihtiyaçlarımıza göre özelleştirebileceğimiz birçok seçenek bulunuyor. Bu ayki yazıda da sizlerle ayarlara nereden ulaşabileceğinizi, ayarlar içerisinde ekran okuyucu ile nasıl dolaşabileceğinizi ve ayarlarda nasıl arama yapabileceğinizi anlatacağım.

Ayarlar (Settings) panelini anlama:

Visual Studio Code üzerinde her bir panel temelde web teknolojileriyle geliştirildiği ve ekran okuyucu altyapılarıyla uyumlu şekilde tasarlandığı için, kullandığımız destekleyici teknoloji yazılımlarıyla etkileşim süreçlerinin yeterli düzeyde olduğunu söyleyebilirim.

Bu bağlamda ayarlar panelinde ekran okuyucu hızlı dolaşım tuşlarını kullanabiliyorsunuz. Kısaca faydalı birkaç erişim tuş kısayollarını aktarmam gerekirse:

- Ayarlar panelinde arama alanına, herhangi bir dönen değer kutusuna veya alanlara erişim için "E" veya "F" kısayolunu kullanabilirsiniz.
- Seçilebilecek bir onay kutusu varsa, bu kutulara odaklanmak için "X" harfine basabilirsiniz.
- Herhangi bir ayar grubu içerisinde birden fazla o ayarı ilgilendiren seçim kutularına odaklanmak için "C" harfine basabilirsiniz.
- Ağaç görünümünde bulunan bölgelere odaklanmak için "R" veya "D" harflerini kullanarak klavyeden basabilirsiniz.

- Herhangi bir düğmeye erişim sağlamak için ayarlar paneli içerisinde "B" harfine basarak erişim sağlayabilirsiniz.

- Linkleri, form alanlarını ve düğmeleri listelemek için "INSERT + F7, F5, F6" gibi tuş kısayollarını kullanabilirsiniz.

Bu dolaşım yöntemleriyle uyumluluğu açısından ayarlar panelini üstten incelediğimizde ise şu bölümleri görebiliriz:

- Ayarları JSON (JavaScript Object Notation) modunda görüntüle düğmesi
- Arama alanı ve arama alanına girilen metni temizlememizi sağlayan "Clear Input" düğmesi
- "Filter Search" adlı arama kriterlerimizi belirlememizi sağlayan açılır düğme
- Ayarları eşitlememizi sağlayan "Turn On Sync" düğmesi
- Ağaç görünümünde sunulan ve ayar başlıklarını içeren alan
- Ağaç görünümünde listelenen ana ayar başlıklarının sunduğu detay ayarlarının görüntülediği bölüm

Ayar Paneli Kategorileri:

1.Sıkça Kullanılan Ayarlar (Common Use):

VS Code ayarlar paneli içerisinde sıkça başvurduğunuz ayarlar burada listelenmektedir. Ağaç görünümü şeklinde çıkan bu ayar grubu içerisinde yukarı ve aşağı yön tuşlarıyla dolaşabilir, sağ yön tuşuna basarak ise ilgili başlığı genişletebilirsiniz.

2. Metin Editörü Ayarları (Text Editor):

VS Code ayarlar altında bulunan metin editörü ayar grubu genelde metin biçimlendirme, yazı tipi ayarları ile birlikte kod yazarken ne kadar boşluk bırakılacağı ve nasıl bir formatta yazım gerçekleştirileceği gibi seçenekleri bizlere sunar. Bununla birlikte kod yazarken önerme ayarları da burada bulunur. Aynı zamanda "files" alt ayar grubunda ise dosya türü atamaları da yapılabilir.

Hemen burada bir hatırlatma yapayım: Bu süreçte VS Code üzerinde birçok seçenek otomatik olarak ekran okuyucu ile uyumlu hale getirilebildiği için sıkça buraya başvurmanız gerekmeyebilir.

Son olarak bu başlığı kapatırken ekran okuyucunun kod önerileriyle ilgili "Enable Screen Reader Announce Inline Suggestions" yani satır içi öneri duyurulması ayarı da etkin gelmektedir.

4. Çalışma Alanı Özelleştirmeleri (Workbench):

Bu ayar altında ise çalışma alanınızın görünüm özelleştirmeleri, araç çubuklarının ve metin editör alanının nerelerde konumlandırılacağına ilişkin ayarları yapabilirsiniz.

5. Pencere Ayarı (Window):

VS Code içerisinde panellerin boyutlarının ayarlanması, yükseklik ve genişlik değerlerinin düzenlenmesine yönelik seçenekler bulunmaktadır.

6. Çeşitli Ayarlar (Featured):

Yazımızın sonunda kısaca çeşitli VS Code ayarlarının bulunduğu bölüme bakmak faydalı olacaktır. Bu alanda da hata denetimi, uzaktan projeye bağlanma, her bir projenin kaynak klasörüyle ilgili ayar grupları, hazır gelen ve kurulmuş eklenti ayarları, uygulama test ayarları

gibi birçok ayar bulunmaktadır. Bu bölümde özellikle en sık kullandığım eklentilere ilişkin ayarlara "Extensions" bölümünden ulaşılabilir.

Konfor ve Rahatlığın Yeni Tanımı: Ambutech No Jab Baston

Çağrı Artan

cagriartan@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Girişelim Bakalım: Bastona Dair

Anadolu’da “değnek” olarak nitelenen, yeti farklılıkları olanlar için işlevselliği ne kullanırsa kullansın değişmez inancıyla bu değerli destekleyici çözümü yok sayan anlayışın ülkemiz içi baston üretimine yansımalarıyla, çoğunlukla basit düşünölen, sağlamlık ve ergonomiden uzak birçok örneğiyle karşılaşan körlerden biri olduğumu belirtmeliyim.

Yazı konusu körlerin kullandığı alana yönelik üretilenlerinden biri ancak geçmişte ve günümüzde farklı alanlarda çeşitli amaçlarla kullanılan bir nesne baston. Güç aktarımına inanılan türleri bulunsa da özünde bunu daha çok duruş ve asaletiyile sağladığını düşündüğüm asalar, modaya dayalı aksesuar formları, savunma ve yürüyüş konforu arttırıcı gibi amaçlar bunlara örnek.

Baston, kör ve görme düzey farklılığı olup da kullanma gereği duyanlar için günümüz olanakları doğrultusunda yaşamsal etkiye sahip en temel destekleyicidir. Yaşamının önemli bir döneminde görmeye yaslananlar için basit bir sopadan ibaret görülmediğine ve yazıya konu ürünler çıkarmayı değerli bulanlara ne kadar teşekkür edilse az. Okuduğunuzda anlayabileceğinizi umduğum nice gerekliliği sağlamalı bir körün kullandığı baston ve işte onlara karşılık artılarla donatılmış bir üründen söz etmek amaçlı döküldü kalemimden bu yazı.

Günümüzde teknolojik dokunuşlarla akıllandırılmaya çalışılsa da kanımca hareketli değil giyilebilir ve istendiğinde hareket ettirilebilecek teknolojilere akıl gerek düşüncesindeyim. Görme yetisini sonradan yitiren bir fotoğrafçının kendi için beyaz renk tercihiyle yaşama geçirdiğinden

bu yana gerekli temel işleviyle yeterince akıllı bulduğum orijinal bastondan beni vazgeçirecek boyutta bir akıllı bastonla bugüne değin karşılaşmadığımı söyleyebilirim.

Elbette dünya üzerinde bu ürünlerin bir kör ya da görme düzey farklılığı olan için ne derece önemli olduğunu bilen ve buna yatırım yapan firmalar var ve onlara ulaşabilen ülkemiz şanslı azınlığından biri de benim. Sondaki “şanslı azınlık” bir şanstın ziyade zorunluluk da oluyor bir yönüyle. Bundan hoşnut olmadığımı ancak bir gerçeği vurgulamak üzere bu kavramı kullandığımı ifade edeyim. Ülke dışı ürünlerin ülkemiz içi dağıtıcılar tarafında geniş ölçekte ve markaların tüm modellerinin kapsamaması sonucu belli başlı ürünlere yönelmesinin yanında, hala nitelikli bir destekleyici çözüm satın alımını etkileyen gerek mevzuat gerekse layık görüldüğümüz kazanç ortalamaları belirleyici oluyor günün sonunda.

Arzı da talebi de etkileyen, üzerine sayfalarca yazılabilecek nice sorundan kurtulduğumuz, dilediğimiz destek çözümüne özgürce ulaşabileceğimiz koşullara bir an önce erişmeyi umarak başlıktaki ürüne ve markaya değinmeye başlayayım.

Kimdir bu Ambutech?

Kanada’da faaliyetlerini sürdüren, uluslararası dağıtıcılarla anlaşarak pazar payını ve ulaşılabilirliğini önemli ölçüde arttıran destekleyici ürün üretici bir marka.

80’li yıllarda makineleri çalıştıran, günümüze farklı çözümlerle gelen, “Elimdekileri satıyorum, risk de almıyorum, kazancım da buna göre” görüşü yerine bir şeyler deneyen değerli bir oluşum bana göre. Kendilerinin ülkemiz içerisinde ve yurt dışında bulunan tanıdık gibi bir artıyla elde ettiğim farklı ürünlerini kullanmamın yanında, ülkemiz içi ve dışı çeşitli alternatifleri deneyen biri olarak ifade etmeliyim ki beyaz baston üretiminde dünya üzerinde önemli bir yerdeler. Ayrıntılara ne derece önem verdiklerini [Hakkında](#) sayfalarından inceleyebilirsiniz.

Ben de bu değerli üreticinin 2022 yılında duyurdukları farklı ve yenilikçi ürünlerden birini yurt dışından edinmem doğrultusunda bu yazıyla ilgilenebileceklere ve deneyimlemek isteyenlere küçük de olsa izlenim bırakmak istedim.

Yazının Öznesi: No-Jab Mobility Cane

Kullananlar bilir, baston görme engellilerin yollarındaki temel geri bildirim unsurlarından biridir. Haliyle ergonomisi, yoldan bedene aktardığı geribildirimler ve yorulmadan kullanıma olanak tanınması, yürüyüş ve çevre hakimiyetini son derece olumlu etkileyen faktörlerdir.

İşte bu doğrultuda bireysel deneyimlerimle ifade etmeliyim ki Ambutech markası üst düzey ürünler çıkarıyor ve ülkemiz görme engellilerinin de azımsanmayacak kadarı “Kanada bastonu” olarak piyasaya giren örneklerini deneyimliyor ve biliyor.

Farklı boyutlar, incelik ve kalınlıklar, malzeme ve uçlar gibi birçok seçenikle yapılandırdıkları ürün gamlarına ekledikleri yeni bastonun adı “No-Jab Mobility Cane.”

Tasarım ve Ayrıntılar

Ürünün dokusuyla kendini hissettiren deri premium ya da standart lastik alaşım kavrama bölümüne sahip ve markanın “gold grip handle “ adını verdiği iki türü var bu yazının yazıldığı tarihte.

Ürünün öne çıkan en önemli yeniliği elbette İngilizce adlandırmasına konu “No-Jab System” adlı geliştirmeye dayanan şok emici özellikle tasarlanması. Müşteri temsilcilerinden

edindiğim bilgiye göre tüm patent hakkı kendilerinde olmayan bir geliştirmenin bastona uygulanmasıyla ortaya çıkmış ürün.

[Amazon Ürün Satış Bağlantısı](#) kaynağından edindiğim bilgi doğrultusunda söylemeliyim ki yine damdan düşeni damdan düşen anlamış. Yıllar önce sonradan görme yetisini önemli ölçüde yitiren ve baston kullanmaya başlayan patent sahibi, bileğini ciddi anlamda yoran bastonların yarattığı acı ve rahatsızlığı kendine dert edinmiş ve uzun uğraşlardan sonra darbe emici bir buluşa imza atmış. Buluşunu da konu öznesi ürünün geliştiricisi Ambutech markasının yaşama geçirdiğini ve satışa sunduğunu söylüyor.

Özelliği şöyle açıklayabilirim. Yere temasa dayalı kullanılan ve herhangi bir engelle karşılaşan baston ucu, kullanıcı hafifçe kaldırarak ya da başka bir yöntemle teması kesmezse engelle mücadele edip mukavemet gösterdiğinden koşullara direnecektir. Bu ürüne bastonun kavrandığı parçanın diğer parçalara bağlanan iç bölümüne söz konusu durumu tersine çeviren çift yönlü bir yay mekanizması eklenmiş. Böylelikle yerdeki uç bir darbeye karşılaştığında, yürüme hızına göre kavranan parçadan aldığı diren komutunu, tuttuğunuz parçanın yayı kullanarak alt parçaya yaklaşmasıyla size daha yumuşak yansıtmanın yanı sıra, mekanizmanın hareketliliğiyle başlayan kaymanın bastona ve uca getirisi esneklikle, temas eden tümsek, kırık ve benzeri tökezletme riski düşük engellerin kolayca geçilmesini sağlıyor.

Tabii bu özellik alışma ve pratik gerektirdiğinden, önerim ürünü edineceklerin bilişsel haritalarında hakimiyetleri fazla olan yerlerde ürünü denemeleri yönünde olacak. Zira her zaman bir engele takılan bastonun durmasına ve bileği zorlamasına alışan kullanıcılar, ilk deneyimlerinde bastonlarının bir şeyin içine mi girdiği yoksa bir engelle karşılaştığı için kavrama parçasının mı içeri girdiğini ayırt etme deneyimini özümsemesi gerekebilir.

Ürünün Türkiye'deki dağıtıcılardan edinilen Ambutech marka bastonlara göre tasarım farklılıkları bulunuyor. Bunları özetlemeye çalışacağım.

Bu incelemenin yazıldığı tarih dikkate alındığında, ürün firmanın baston uçlarının lastiğe bir kanca aracılığıyla tutturulan “Hook On” türünde uçlarına uygun üretiliyor. Bu noktasiyla ülkemizde bulunan ürünlerle benzerliği var.

Diğer yandan parçaların bağlantı noktaları ülkemizde satılan ve bir yüzük benzeri ek parçalarla giriş yataklarının korunduğu tasarımın aksine, üst parçaların girdiği alt parçaları koruyan kısımlarının konik, yani parça bitimlerine doğru hafifçe genişleyerek oluşturulmuş formuyla geliyor. Bir ürünü yazıyla ve herkesin aşına olduğu ortak bir biçimsel tanımlamayla vermek zor olduğundan, ne yazık ki ancak bu kadar ifade edebiliyorum.

Marka ürün açıklamasında bu tasarım artısının birleşim noktalarını ve lastiği koruduğunu ifade etmiş. Öngörüm, baston katlandığında keskin bölümleri törpülenmiş olmasıyla vaadini gerçekleştireceği yönünde.

Bununla birlikte, elimde önceden edindiğim farklı bir Ambutech bastonun yukarıdaki anlatıma benzer biçimde üretilmiş örneği var. Sözünü ettiğim üründen kullanan bir arkadaşımın bastona açık konumdayken gerçekleşen ciddi bir kırıcı insan müdahalesi sonucu tam da o bölgelerden dağıldığını duydum. Marka, bu tür durumlarla karşılaşılabilceğini öngörerek tasarımı yeni üründe geliştirmiştir umudunu taşımak istiyorum nice zorlukla elde ettiğim bir ürün kullanınca. Ülkemiz koşullarında bir parkur açıp bence tasarımlarını bu yönde güçlendirseler, epey tasarım artısı elde edeceklerdir diye düşünüyorum. Bakalım... Zaman ne gösterecek. Belki bunu değerlendirirler. Aslında bizim gibi ülkelerden daha çok geribildirim ve etkileşim olsa onların bu artışa olumlu yanıt vereceklerine inanıyorum.

Eklenen yeni özelliği barındıran kavrama parçasının içerisindeki yayın uzun ömürlü ve esnek olabilmesi üzere makine yağıyla güçlendirildiğini, lastiğe bulaşması ve yapış yapış bir dokuyla karşılaşmam sonucu deneyimledim. Önce lastikte erime durumunda da gözlenebilen bir durumdur diye düşündümse de kokladığımda yağdan kaynaklı olduğunu anladım.

Ürünün bendeki örneğinin yağ mı kaçırdığı ya da bu sorunun kronik ve karşılaşılabilir bir durum mu olduğu bilgisini almak üzere müşteri hizmetlerine yazmayı planlıyorum. Siz de

alırsanız dikkatli olun, olanaklıysa bastonu kıyafet ya da elinize özellikle o bölümden temas ettirmemeye özen gösterin ki canınız sıkılmasın. Ben bu tür durumları azaltmak ve bastonun her zaman yakınımda olabilmesi için uzun yıllardır markanın üretimi baston taşıma kılıflarından kullanıyorum. Ülkemiz distribütörlerinden bu ürüne ya da benzerlerine ulaşılabilir. Bulamazsanız boru tipi bir şemsiye kılıfı ya da tanıdık varsa terzi veya deri imalatçılarından bastona uygun üretilebilecek kese, kılıp ve benzerlerini de düşünebilirsiniz.

Yine markanın hafif ve yol geribildirimini üst düzey iletmeye odaklandıklarını ifade ettikleri açıklama karşılığını buldu benim kullanımlarımda. Üzerinde gelen ve satın alımda değişikliğe olanak tanımadıkları standart silindir dönen Ambutech ucu olan “Marsmallow” uç ile gerçekleştirdiğim testlerde bile önceki bastonumla ki o da bir Ambutech, geliştirilen yaylı mekanizma ve hafiflikle gelen artıların getirişiyle önceden ciddi derecede takıldığım noktada rahat hareket edebildiğimi deneyimledim.

Ülkemizde satılan ürünlerde denk gelmediğim ancak yurt dışından alınan tüm Ambutech bastonlarda karşılaştığım lastik ipin düğümünün açılmasını önleyici koruyucu bir plastik de kontrolsüz zorlamalar sonucu oluşabilecek düğüm kaçmalarını önlemesi üzere önemli bir artı olarak söz etmeye değer gördüğüm bir eklenti.

Sözünü etmeye değer gördüğüm başka bir özellik de seçimim doğrultusunda elde ettiğim, kavranan kısmın nefes alabilen gözeneklerle tasarlanmış deri malzemesi. Dolgulu ve standart uca göre daha etli tasarlanan bu bölümün özellikle uzun kullanımlarda oldukça rahatlatıcı olacağını düşünüyorum.

Son Artık Zannımca

Uzattıkça ülkemizde popüler olan kimi görüş alışverişi forumlarında “öväücü” olarak tabir edilen profile doğru emin adımlarla ilerlememek için yazıyı burada sonlandırırken önemli bir anımsatmayı yinelemek istiyorum.

Baston çok bireyseldir kullananların da bildiği üzere. Tıpkı bir kıyafet gibi. Hatta bizim için bir organ gibi gerektiğinde. Dolayısıyla oldukça yeni bir denemeyle biçimlendirilen bu tasarım geliştirmesiyle yapılandırılan bir ürün edinirseniz, engel algılama yetilerinizde gerçekleşecek köklü değişiklikleri çok iyi özümseyerek ürünü kullanmanızı ısrarla öneriyorum. Zira alışmadan yola çıkıldığında alacağınız geribildirimlerden kaynaklanan olumsuz sonuçlardan etkilenmeniz, başta size bu üründen söz eden ve olabildiğince artılarıyla birlikte karşılaşılabileceğiniz gerçekleri de ayağı yere basan biçimde vermeyi hedefleyen bendenizi üzecektir.

Dilediğimiz destekleyici ürüne bağımsızca ulaşabileceğimiz, özgür, eşit ve erişilebilir yaşamlarımız olsun umarım.

Ürün Bağlantısı: [No-Jab Mobility Cane - Premium Leather Handle – Ambutech](#)

Üçü Bir Arada Gezi Yazısı: Manavgat, Didim, Ağva

İlgın Aydınolu

ilginayd85@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Merhaba. Bu yazıda yaklaşık 1 ay içerisinde gittiğimiz bu üç farklı bölgedeki yerlere ilişkin izlenimlerimi paylaşacağım sizinle.

Temmuz ayının başında Manavgat'taydık. Manavgat'a Eskişehir'den yaklaşık 6 saatte Afyon, Isparta yolu üzerinden ulaştık. Manavgat'ta "Turan Prince" isimli bir otelde 5 gece konakladık.

Biz aracımızla gittiğimiz için ulaşım ile ilgili başka bilgi yazamayacağım ama geçen yılki tecrübemize göre, bölgedeki transfer firmalarıyla önceden iletişime geçilirse otelin önüne kadar gelebiliyorsunuz.

Bu oteli ocak ayında erken rezervasyonla almıştık. Daha önceden de bildiğimiz bir yerdirdi. Ancak 0 - 12 yaşın ücretsiz olması ve çok sayıda çocuğun gelmesi nedeniyle biraz fazla kalabalıktı. Buna rağmen deniz kenarında ya da restoranlarda yer bulmakta zorlanmadık. Buraya ailemizle gittiğimiz için otelden bir oryantasyon almadık ama ailemiz bize her şeyi gayet iyi şekilde tarif etti. Böylece daha ikinci gün her yeri çözmüştük. Otelde özellikle dış mekanlarda bastonla kenar takibi yapmak çok kolaydı. Rampaların eğimi ise uygundu. Bütün asansörlerde Braille ve sesli kat sistemi vardı. Plajda engelliler için yer ayrılmıştı ama özellikle tekerlekli sandalyelilerin denize girebilecekleri hiçbir aparat yoktu. Otel deneyimini bu şekilde özetlemem yeterli sanırım.

Manavgat'ın hemen sonrasında yine kendi aracımızla Didim'e geçtik. Didim'e Antalya, Burdur, Korkuteli, Denizli, Aydın üzerinden ulaştık. Didim'de bir aile evinde 7 gece kaldık.

Didim deyince çocukluğum aklıma gelir. Her yıl giderdik ve aynı pansiyonda kalırdık. Her yer gibi Didim de değişmiş. Kalabalıklaşmış. Özellikle gece Altinkum'da yürümek bir kör için çok güç. Çok kalabalık ve her yerden çok yüksek sesle farklı türlerden müzik geliyor.

Didim'in kaldırımları erişilebilirlik açısından fena değil. Başında ve sonunda uygun eğimli rampalar var. Ancak Altinkum bölgesinde birçok yer Arnavut kaldırımı ve yürümek zorlaşıyor. Bunun yanında anlayamadığım şekilde bölünmüş kaldırımları arabalar da yol olarak kullanıyor. Bu yüzden tehlikeli.

Didim'in çevresinde çok fazla koy var. Eğer merkezde kalıyorsanız araçla gidilmesi daha iyi olur. Biz genellikle 2. Koy denilen yere gittik. Buranın denizi girişte kayalık. Sonrasında ise kum oluyor ve bir yerden sonra derinleşiyor. Burada kesinlikle deniz ayakkabısını kullanın.

Birkaç defa da 3. Koya gittik. Buranın denizi tamamen kum ve oldukça sığ. Yaklaşık 50 metre sonra biraz derinleşiyor. 3. Koy tamamen kum olduğu için 2. Koya göre daha tercih ediliyor. Bu yüzden çok daha kalabalık. Altinkum plajına ise gitmeye cesaret bile edemedik kalabalıktan dolayı.

2. ve 3. Koylarda şemsiye ve şezlong kiralayabiliyorsunuz. 2. Koyda nedense şemsiye kiralamak belediyece rüzgârdan dolayı yasaklanmış. Burada bir şezlong 50 liraydı. 3. Koyda ise 2 şezlong ve 1 şemsiye 170 liraydı.

Didim'de yemek işlerini biz hallettiğimizden dolayı şurada bunu yiyebilirsiniz ve fiyatları da şu kadar diye yazamıyorum. Ancak uygulamalardan fiyatlara bakmıştım ve çok uçuk olmadığını görmüştüm.

Didim'den İstanbul'a otobüsle döndük Fatoş'la. Ve en son geçtiğimiz cumartesi günü, tek günlüğüne Ağva'ya gittik. Biz Ağva'ya geçtiğimiz Nisan ayında da gitmiştik. Net olarak şunu söyleyebilirim ki, Ağva'ya kesinlikle yazın gitmeyin. Çok kalabalık ve çok sıcak.

İstanbul'dan Ağva'ya Üsküdar'dan 139A numaralı otobüsle yaklaşık 3 saatte gidebiliyorsunuz. Bu bir belediye hattı olsa da engellilerin ücretsiz kartı geçerli değil. Ve ücretsiz karta para yüklenmesi isteniyor. Fiyatı tek kişi, tek gidiş 60 lira.

Ağva özellikle ilkbaharda gidilmesi gereken bir yer bence. Hava güzelse deniz kenarında oturup havanın tadını çıkarabiliyorsunuz. Eğer yazın gidip denize gireyim dersanız biraz düşünmeniz gerekiyor. Ağva'nın merkezindeki Ağva Plajı, büyük bir plaj ve tamamen kum. Burada bir işletme var ve 2 şezlong ve 1 şemsiyeyi 300 liraya

kiralıyor. Ancak eğer isterseniz şemsiyenizi kendiniz getirip oturabileceğiniz bir alan da var.

Tuvalet ve duş için plaj yakınındaki cafeye gitmek gerekiyor. Bunlar da ücretli. Kumsalda görevliler geziyor içecek servisi için. Bunlar da tabii ki ücretli. Meşrubatlar 50 lira civarında.

Gelelim Ağva'da yemek ve konaklama durumlarına.

Biz nisanda gittiğimizde Ağva merkeze çok yakın bir otelde kalmıştık. Şömineli oda ve kahvaltı 900 liraydı. Şimdi aynı yerin standart odası 1300 lira civarında. Diğer yerlerin fiyatları da yaklaşık bu düzeyde. Eğer Göksu nehri manzaralı yerlerde kalırsanız fiyatlar 2000 liranın üzerindedir. Ayrıca bu yerler merkeze 1,5 km mesafede.

Biz Ağva'da "WeWalk" navigasyon uygulamasıyla gideceğimiz yerlere ulaştık.

Ağva'da kahvaltı için gözleme yiyebilirsiniz. Hanife Teyze'nin yeri tam aradığınız yer. Gözlemeler çok çeşitli ve çok büyük. Deniz kenarına gidince balık canınız çekiyor. Bu sefer gitmedik ama geçen sefer Liman Restoran'a gitmiştik. Çok lezzetliydi ve fiyatlar o zaman için fena değildi.

Ağva'nın içinde şile bezinden kıyafet satan çok yer var. Buralardan alışveriş yapabilirsiniz. Bizim bu sefer zamanımız az olduğundan çarşısını gezmedik. Çarşıda da ufak tefek hediyelik eşya satan yerler var. Buralara da bakılabilir.

Sonbaharda yine gelmek niyetiyle akşam saatlerinde Ağva'dan İstanbul'a döndük.

Bu 3 bölgedeki farklı yerlere ilişkin deneyimlerimi umarım keyifle okursunuz ve siz de aynı yerleri deneyimlemek istersiniz. Yeni yazılarda görüşmek üzere.

Büyülü Bir Deneyimden

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 114, Ağustos 2023

Betimleme eleştirileri üzerine yazdığım yazılardan kimi takipçiler bilir. SEBEDER Tartışmaları adlı bir Google grubu var. Yeni film ya da dizilerin, öneri ve görüşler ile taleplerin bildirildiği bir grup. Dernek yetkilileri ile hedef kitle arasında doğrudan iletişimin kurulabildiği bir ileti öbeği aynı zamanda.

Geçtiğimiz günlerde böyle yetkililer ile kullanıcılar arasında karşılıklı görüş alış verişinde bulunuldu. Sentezleyici ile yapılacak betimlemelere hedef kitlenin yaklaşımı ne olurdu? Birçok kişi insan sesi ile yapılacak betimlemeleri daha çok tercih etse de kısa sürede daha çok yapıma ulaşabilmek adına sentezleyici betimlemesini uygun görme tarafındaydı. Bunun üzerine dernek hemen kolları sıvadı ve bir film kısa sürede hazırlanıp görücüye çıktı.

Doğrusu ben de insan sesini çok önemsemekle birlikte daha çok filmi veya diziyi sesli betimlemeli izleyebilmek için kabul edilebilir tarafındaydım. Yine de önyargılarım vardı. İlk deneme olmasına karşın Büyülü Kitap bence hiç de fena değildi. Hatta büyülü bir deneyimdi benim için diyebilirim. abartmış olmam üstelik. Aşağıda okuyacağınız gibi sorunların çoğu montaj kaynaklı. Az biraz daha dikkat ve deneyimin artmasıyla çok daha iyi sonuçlar elde edilebileceğine eminim.

Önce filmin genel tanıtımından bahsedeyim size. Zaten 2009 yapımı bir film olduğundan mıdır nedir pek bir veriye ulaşamadım. Beyazperde sitesinde ya da basında bir eleştiri yazısı bulamadım mesela. Belki de benim beceriksizliğimdir. Ancak bu sonucu değiştirmiyor ne yazık ki. Ha bulamadığım en önemsenecek şeyse; karakterleri Türkçe seslendirenlerin kimler olduğu. Beyazperde genel olarak bu konuda çok iyidir ama orada da herhangi bir bilgi yok. Önceden, gördüğüm zamanlardan hatırladığım, filmin sonunda akan jenerikte Türkçe seslendirenler de

olurdu. Muhtemelen bu filmde yoktu. Zira filmin jenerik bölümü okunurken özellikle dikkat ettim. Böyle bir bilgi verilmedi.

Orijinal adı The Secret of Kells olan film 2009 Belçika, Fransa ve İrlanda ortak yapımı. Yapımcılığını Didier Brunner, Viviane Vanfleteren, Paul Young, Tomm Moore ve Les Armateurs'un üstlendiği filmi Tomm Moore ile Nora Twomey birlikte yönetmişler. Senaryosu Fabrice Ziolkowski'a ait film, animasyon, fantastik ve aile türlerinde kategorilendirilmiş. Oyuncular; Brendan Gleeson, Paul Young, Michael McGrath, Mick Lally ve Liam Hourican. Müzikler ise [Bruno Coulais](#) ait.

Yukarıda yazdığım gibi film eski olduğundan mıdır nedir ödüllendirmelere dair de doyurucu bir bilgiye ulaşamadım. Hangi dalda olduğunu bilmiyorum ama bir dalda Oscar'a aday gösterilmiş. Yine nerelerde olduğunu bilmediğim yedi adaylığı ve yedi dalda başarısı varmış. İMDB'de 7.5; Beyazperde'de 3.3; Sinemalar.com'da ise 7 puan almış film. Yani Beyazperde'yi bir tarafa koyacak olursak, puanı hiç de fena değil.

Konusu hakkında ise harmanladığım bilgiler şöyle: Milattan sonra sekiz yüzlü yıllarda yazıldığı bilinen, Hz. İsa'nın öğretilerinin yer aldığı ve İrlandalılar için özel bir önem arz eden Book Of Kells'in yazılma serüveninin anlatıldığı bir film. Vikingler, altına hücum akınını yüzyıllar önce başlatmış, geçtikleri yerleri kasıp kavurmaktadır. İşte genç Brendan, bu barbar baskınlarının kuşatması altındaki uzak bir ortaçağ karakolunda yaşıyordur.

Brendan'ın amcası da başrahip ve yöneticisi olduğu halkını korumak için şehrin çevresine kocaman bir duvar ördürmektedir. Kurtuluşu sağlam olduğunu sandığı taş duvarlarda arayan başrahibin aksine, halk arasında "karanlıkları aydınlığa çeviren" bir kitabın yazılmakta olduğu söylentisi almış başını yürümüştür bile.

Ünlü bir aydınlatıcı ustası, gizli bilgelik ve güçlerle dolu eski ama tamamlanmamış bir kitapla yabancı ülkelerden çıkagelir. Brendan'ı yeni bir macera hayatı çağırır. Bilgenin sihirli

kitabı tamamlamaya yardımcı olması için Brendan'ın yardımına ihtiyacı vardır. Genç çocuk kendisini efsanevi yaratıkların saklandığı büyülü ormana götüren tehlikeli bir arayışta bulur. Delikanlının en derin korkularının üstesinden gelmesi gerekiyor. Yol boyunca ona yardım eden gizemli genç kurt kız peri Aisling ile burada tanışır. Ancak barbarlar yaklaşırken Brendan'ın kararlılığı ve sanatsal vizyonu karanlığı aydınlatacak mıdır? Ayrıca kötülüğe karşı en iyi savunmanın aydınlanma olduğunu gösterecek midir?

Değerlendirmelerimi size bir haber spikeri gibi sunayım. Betimleme değerlendirmelerini veriyoruz. Önce özetler: Nezahat Şalkamcı'nın yazdığı betimleme metni, sentezleyici ses Yelda tarafından seslendirilmiş. Teknik yapımcılığını canımız ciğerimiz ağabeyimiz Olgun Yılmaz üstlenmiş. Teknolojide zehir olan gençler utansın. Tabii onlar ne bilsinler sahnede olan biteni gelen efektlerden çıkararak sahneyi kurgulama tekniğiyle film izlemeyi. Sonra film üzerine arkadaşlar arasında konuşulurken senin kafanda kurduğunla ekranda olanın çok da alakalı olmadığını anlayınca ki duyguyu ne bilecekler? Ona göre emek versinler, vermek için çaba gösterebilirler. Armut piş, ağzıma düş. Lafımı da söyledim. Artık devam edebilirim.

SEBEDER sitesine baktım ama Büyülü Kitap'ı afiş betimlemesi dışında ayrı bir sayfada bulamadım. Bulsaydım eğer işaret dili ve altyazı çevirisi var mı diye bakacaktım. Gören veya kör editörün kullanılmadığı ise grup yazışmalarında özellikle belirtilmişti. Hedef kitlenin yorumları direk olarak merak ediliyordu çünkü anladığım kadarıyla dernek yetkilileri tarafından.

Şimdi ise değerlendirmemizin detaylarına geçiyoruz:

Filmde zaman, mekan, duygu ve durum betimlemeleri artık SEBEDER yapımlarında alıştığımız üzere çok yerinde verilmiş. Sadece bir yerde ki onun ne olduğunu aşağıdaki ayrıntılarda bulacaksınız, atlanmış. Yelda'nın ses hızı gayet iyi bence. Daha yavaş olması sıkıcı olabilirdi. Daha hızlı olursa da kelimelerin telaffuzu iyice birbirine girebilirdi. Şimdi bile bazı yerlerde böyle olmuş. İnsan sesi de olsa efektlerin yüksek olduğu kimi yerlerde seslendirmen sesinin gölgede kalması bildiğimiz bir şey. Bu filmde de birkaç yerde böyle bu.

MP3 dosyasını açar açmaz filmin bir animasyon filmi olduğunun söylenmesi isabetli olmuş.

Sentezleyici Yelda'nın İngilizce telaffuzu evlere şenlik. Belki de sorun Yelda'da değildir. Benim yabancı dilimin evlere şenlik olmasından kaynaklanıyordur.

Filmin adı söylenirken filmin kahramanı yeşil gözlü kız, "kitabı gördüm" diyor. İkisi üstüste gelmiş. Oysa küçücük bir saniye farkı ile film adı öne alınsaymış güzel olurmuş.

"Gündüz vakti, ormanın ortasındaki yuvarlak açıklıkta, etrafı yuvarlak surlarla çevrili, ortasından kule yükselen bir köy." Şeklindeki betimlemede çok fazla yuvarlak ve ortasında sözcükleri kullanılmamış mı sizce de? Bence cümle şöyle olabilirdi: "Gündüz vakti, ormanın ortasındaki yuvarlak açıklıkta, etrafı surlarla çevrili, merkezinden kule yükselen bir köy." Merkezinden yerine içinden ya da içinde kelimeleri de kullanılabilirdi.

Aidan ile Brendan'ın kuledeki odada Büyülü Kitabı görmek isterken karşılaştığı sahnede kedi Pangur birinin omzuna atlar ve yüzünü yüzüne sürer. Acaba hangisidir bu? Aslında biraz daha açıklamam gerek sanırım. Aynı sahnede Pangur bu işi iki kere yapar. İlkinde omzuna atladığı kişi Brendan'dır, bu net. Betimlemede bu ayrıntı kaçırılmamış. İkincisinde ise biraz muallak kalmış. Büyük ihtimalle söz konusu kişi Aidan ama dediğim gibi biraz boşluk kalmış bu nokta.

Brendan ile Aidan'ın sahnesinin hemen ardından Pangur pencereden Brendan'ın odasına bakar ve içeri girer. Hangi ara odaya geçildi. Bu sahne değişir değişmez belirtilmeli bence. Genelde SEBEDER bunu önemser ama gözden kaçtı sanırım.

"Sabah olmuş. Çok uzaktan küçücük görünen biri manastıra doğru yürüyor. Bakış yakınlaştı. Brendan cübbesinin başlığını başına geçirmiş, iskeleli duvara yaklaştı. Etrafta kimsecikler yok." Şeklinde verilen betimlemede "bakış yakınlaştı" güzel bir tanımlama olmuş bence. Önce uzaktan sonra yakından görünen bir görsel var sonuçta.

Aisling ile ormanda giderlerken örümceğin ağ örmesine takılırlar. Aisling şaşkın bir ses tonu ile "Brendan" diye seslenir. O sırada şöyle bir betimleme cümlesi duyarız: "Ormanda elleriyle ayaklarının üstünde hızla koşuyor." Bu ne demek? Emekleme şeklinde koşmak mı acaba?

Crom Cruach adı ile filmde bahsedilen, kristal üçüncü gözü buldukları mağaranın girişini Aşling telaşla bir şey ile kapatır. Bu bölüm çok iyi betimlenmiş. Yükselen efekt sesine rağmen sözcükler genelde anlaşılıyor da. Benim kulaklık kullanmamdan kaynaklı olabilir bu netlik. Ancak Aisling'in mağaranın ağzını neyle kapattığını bir kaç kez geri almama karşın anlayamadım. Belki de bu Yelda'nın telaffuzu ile ilgili bir sorundur.

"Kara bulutlar güneşin önünden çekiliyor. Ormandan köyün etrafını saran surlarla ortadan göğe uzanan kule." Şeklinde bir betimleme cümlesi ile sahnenin bittiğini anlıyoruz. Ancak gördüğümüz gibi bu cümlede bir yüklem eksikliği var. Bir de sentezleyici sesiyle gayet nötrü bir ifade ile okunduğunda, cümlenin yarım kalmışlığı katmerleniyor sanki.

"Dolunaylı gecede ormandan köyün surları" ile başlayan betimlemede cümlenin bağlandığı yüklem var ancak anlaşılmıyor. Yüklem kesilip diğer betimleme cümlesine geçilmiş.

Tohumlardan yeşil boya çıkardıkları sahnede olan biten tek tek çok iyi anlatılıyor. En sonunda kaşıkta ısıtılan boyadan çıkan duman tasviri var. Tüm kısa cümlelerin yüklemi dili geçmiş zamanla anlatılıyor. Türkçede biz böyle yaparız zaten. "Kapıdan sarmal yeşil dumanlar süzüldü." Silsilenin son cümlesi. Ancak nedense buradaki dili geçmiş zaman bana battı. "Süzüldü yerine süzülüyor" denmesi daha uygun olurdu. Veyahut tüm cümleciklerin yüklemi "yor" olsaydı daha güzel olurdu.

"Mürekkep yapmak iyi hoş ama bunlardan biri olmadan mürekkep bir işe yaramaz" diyor Aidan. Neylerden? Tek bir sözcükle dahi olsa belirtilmeliydi bence.

Küçük ama güzel bir cümle de "sabahın erken saatlerinden ormandan surlara ve kuleye bakış." Yalnızca "saatlerinden" sözcüğündeki "n" harfi fazla olmuş. Hemen ardından gelen betimlemede "hava yavaş yavaş iyice aydınladı." Biz oradaki fazla n harfini alıp "aydınladı" sözcüğüne ekleyelim iyisi mi?

"Kırmızı gözlü, küt kafalı, dikdörtgen gövdeli, siyahlar içindeki Vikingler ormandalar." "Küt kafalı" ne demek? Benim bildiğim kadarıyla küt adlı bir saç kesimi modeli var. Acaba ondan mı söz ediliyor? Aşağı yukarı kulak memesi hizasında yuvarlak bir kesim olarak betimleyebiliriz sanırım bilmeyenler için. Cümledeki ifadeyi de küt kafalı yerine küt saçlı şeklinde değiştirmek, daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır bu durumda.

Metin yazarken bazı karakterler ya fazla olmuş ya eksik anladığım kadarıyla. Bir örneğini de Aidan'ın Brendan'a kristalin kaybolma hikayesini anlattığı sahnenin betimlemesinde duyuyoruz. Şöyle ki: "Aidan, dehşetle geçmişe döndü. Kucağında Pangurla alevlerin içinde bir Viking'den kaçarken kristali düşürdü. Vikingi kristalin üstüne basıp geçerek kırdı. Aidan kayıkla adadan kaçıyor." "Vikingi" kelimesindeki "i" fazlalık olmuş. Bu betimleme metninden olabileceği gibi Yelda'nın bazı kelimeleri yanlış telaffuzundan da olabilir. Nitekim hepimiz

Yelda'yı bilgisayar ya da telefonda ekran okuyucu olarak kullanırken böyle hatalara denk gelmişizdir muhakkak.

Sahnenin devamında ana dönülüyor. "Şimdi Aidan üzümlere başını önüne eğdi" deniyor. Oysa orada Türkçe kullanımı uygun olmasa bile "şimdi" sözcüğünden sonra virgül konulursa şimdiden kastın ana dönüldüğü daha net vurgulanmış olur. Ancak bunu ekran okuyucu kullanmayan metin yazarı bilemez elbet. Bu gibi durumlar için son kontrolcülerin dikkati gerekli.

Brendan kulede odasında kilitlidir. Pangur ormanda Aisling'e haber vermiştir. Birlikte Brendan'ın odasının penceresine gelirler. Aisling ona nasıl dışarı çıkarabileceğini sorar. Brendan kulenin ve odasının kilitli ve anahtarın baş rahibin odasında olduğunu söyler. Ardından gelen betimleme şöyledir: "Duvara kuleyi, anahtarı ve şapeli çizdi." Sonrasında Brendan, "belki Aidan bradere bir mesaj götürebilirsin" der. Betimlemede ise şu cümleyi duyarız: "Pangur, kararlı gözlerle Pangur'a bakıp ayağa kalktı. Göğe uzanan kulenin doruklarına bakıyor." Pangur'a bakan Aisling'tir büyük ihtimalle de kulenin doruğuna bakan hangisi? Bir de ikinci cümle yüklemi "bakıyor" değil de farklı bir sözcük olsa daha iyi olurdu. Mesela "Göğe uzanan kulenin doruklarına gözünü dikti" gibi.

Aynı sahenin devamında betimleme de şöyle sürüyor: " Aisling koşarak pencereden uzaklaşırken Pangurla Brendan merakla bakıştı. Aidan, koşarak hızla geri gelip Pangur'u kucağına aldı. Ellerinin ve ayaklarının üstünde, etrafında dolanarak kuleden yukarı tırmandı. Ahşap kapaklı pencerenin önünde Pangur'u kucağından karşısına bıraktı, oturuyor." Karakterler karışmış sanki. Aidan sahnede hiç yok zannımca aslında. Pencerenin dışında olup Pangu'u geri gelip kucağına alan da karşısına bırakan da hep Aisling.

Bir karakter kargaşası da ilerleyen sahnede var. Brendan'ın hapis hayatından kurtarılmasından sonra Aisling Pangur'u tekrar kediye dönüştürür. Betimleme şöyle sürer:

"Aisling onu kucağına alıp Brendan'ın karşısına atladı. Koşarak giderlerken Pangur kendine gelmeye çalışarak başını salladı. Arkalarından bakıyor. Pangurla Brendan ormanda koşuyor." Devam eden repliklerden anlaşılın o ki ormanda koşanlar Pangur değil, Aisling ile Brendan. Belki de betimleme metninde bir cümle arada kayboldu. Pangur başını salladıktan sonra yere bırakılmış veya atlanmış olsa gerek. Çünkü yukarıda okuduğunuz gibi başını salladıktan sonra arkadan bakıyor. Ormanda koşanlar diğer ikisi olduğuna göre o geride kalmış olmalı.

Bazı sözcüklerin kullanımı özellikle betimlemelerde çok önem kazanıyor bence. Örneğin; Brendan'ın Crom Cruach ile kristal gözü almak için olan mücadelesinde, yılanı benzer yaratık tebeşir ile çizilen çizgileri aşamaz ve ona duvar etkisi yapar bu çizgiler. Brendan kurtulmak ve korunmak için etrafına daire çizmeye çalışır. Yaratık Brendan daireyi tamamlamadan onu yakalamak için atılır. Bu betimlemede şu cümle ile anlatılır: "Brendan etrafına daire çiziyor. Crom Cruach çizgiyi aşmadan onu yakalamaya çalışırken kafasını çizgiye çarpıyor." Buradaki sözcük aşmadan değil de ulaşmadan da olabilir. Tam anlayamadım ben defalarca geri almama karşın. Her ikisi de yanlış kullanım bence. " Crom Cruach çizgi bitmeden ya da daire bitmeden" şeklinde olmalıydı. "Tamamlamadan" sözcüğünü özellikle seçmedim. Çünkü ilerleyen cümlelerden birinde doğru yerde bu kelime kullanılmış zaten.

"Karanlık üstte kalırken aşağıdaki aydınlık kısma geçti. Gözleri kapalı, uzanır halde yavaşça duvarın önüne indi. İlerde açık kapı görünüyor. Brendan gözlerini açıp korkuyla duvara çekildi." Burada "çekildi" sözcüğünün kullanım şekli sizce de yanlış değil mi?

Filmin elli beş dakika, yirmi dokuzuncu saniyesinde betimlemede, "Brendan kağıda mavi mürekkeple bir sarmal figür çizdi" cümlesini duyuyoruz. Birkaç saniye sonra aynı cümle tekrar ediyor ve betimleme sürüyor. Ardı sıra okunan betimleme cümlesi bu sefer hiç aralıksız bir kez daha söyleniyor. Küçük iki montaj hatası yani.

"Baş rahip Cellach, odasında kasnakdan yırtıp aldığı kağıdı açarak masanın üstüne koydu. Brendan'ın çizdiği şekil sağlam, üstünde rüzgar gülü gibi izler döndü. Baş rahip hipnoz olmuşçasına şekle odaklandı. Yuvarlak şekillerle ortadaki desen hareket etti. Karga sesiyle irkilerek kendine geldi." Filmin elli sekizinci dakika yirmi yedinci saniyesinde biten böyle bir betimleme paragrafı duyuyoruz. Ancak karga sesi otuz ikinci saniyede geliyor. Yaklaşık beş saniyelik bir rot erle yani. Ha bir de betimleme içindeki "sağlam" kelimesi bence "sarmal" olmalı gibi. Belki de bu bir anlık dikkat eksikliğinden ya da Yelda'nın müthiş telaffuzundandır.

Bir saat, üç dakika, otuz yedinci saniyede artık filmin sonlarına doğru Aidan ile Brendan ormanda kaçmaktadırlar. Brendan'ın aklı geride kalan amcasındadır. Aidan geri dönmemesi için onu ikna etmeye çalışmaktadır. Tam bu sırada bir Viking ortaya çıkar. Betimleme bize bunu şöyle anlatıyor: "Bir Viking Aidan'ı arkadan yakalayıp bilmem ne gözleriyle Brendan yanına savurdu." Tabii ki cümlede "bilmem ne" diye bir ifade yok. Ancak defalarca geri aldım, evirdim çevirdim, düşündüm ne olabileceğini bulamadım. İlerleyen sahnede bir betimleme cümlesinde de Aidan'dan söz ediyor. Ancak ben bunu da yükselen efekt sesi içinde anlayamadım.

"Köyde alevler dinmiş. Kara dumanlar süzülüyor." Cümlesiyle ifade edilen betimlemede, "dinmiş" yerine "sönmüş" dense daha iyi olurdu kanımca.

Filmin sonuna artık iyice yaklaştık. Bir montaj hatası da bir saat, altı dakika altmışıncı saniyeden. Betimlemeyi buraya almayacağım çünkü çok uzun. Fakat şunu söylemem yeterli sanırım. Aynı uzun betimleme paragrafı tekrar yapıştırılmış adeta.

Hemen peşi sıra bir montaj hatası daha. Bir saat, yedi dakika, elli sekizinci saniyede peş peşe tekrarlanan bir cümle daha var. Ayrıca filmin finalinde Aidan'ın mesajı betimlemenin altında kalmış ve bu hiç hoş olmamış. Oysa o repliğin sonuna montajlanabilirdi bence.

Bunun dışında her yönden izlemeye değer bir yapım bence. Hele ki maceralı çocuk filmlerini efsaneleri seviyorsanız.

Film üzerine araştırmalar yaparken İMDB sitesindeki bir başlık dikkatimi çekti. “Biliyor musunuz” şeklinde çevrilmiş başlıkta filme dair çok derinlikli bilgiler veriliyor. Bunları elbette internetten sizler de okuyabilirsiniz. Ancak kişi kendinden bilir işi atasözünün zamanıdır diyebilirim. Nitekim biri bana hazır sunsaydı bu detayları, pek sevirdim. Yazının daha da uzaması bahasına ben de öyle yapacağım.

Peri kızı Aisling, adını on yedinci yüzyıl İrlanda şiir türünden almıştır. Bir Aisling şiirinde şair, kendisine güzel bir genç kadın kılığında görünen İrlanda ruhunun bir vizyonunu aldığı anlatıldı. İrlanda'nın kadın ruhu, şaire anavatanı hakkında yazması için ilham verecek ve şiiri yaratmada onun rehberi olacak. (Aisling'in filmde Brendan'ın rehberi olması gibi).

Bu filmin karakterleri, fantezi unsurları ve olay örgüsü özellikleri kurgusal olsa da, Erken Ortaçağ döneminden, (muhtemelen erken sekizinci Yüzyıl) İrlanda'dan. En iyi tarihsel ve arkeolojik kanıtlar, kitabın, bittikten kısa bir süre sonra başlayarak birkaç kez taşındığını (filmde tasvir edildiği gibi, bir Viking istilas sırasında dahil) ve çeşitli dönemlerde kaybolduğunu gösteriyor. On yedinci yüzyıldan beri Dublin'deki Trinity College kütüphanesinde muhafaza edilmektedir ve belki de İrlanda tarihinin şimdiye kadar keşfedilmiş en değerli kültürel eseri olarak kabul edilmektedir. Filmin bazı tasarım konseptleri, orijinal Book of Kells'in özelliklerini yansıtıyor.

Yazarın notu: Site örnekler de vermiş ama çeviride çıkmamış.

Pangur Ban, bir keşiş tarafından evcil kedisine yazılan sekizinci yüzyıl Eski İrlanda şiirinde görünen bir kedinin adını almıştır. Filmde Aidan'ın modern İrlandaca şiirin yoğun bir yorumunu okuduğu duyulabilir.

Brendan'ın topladığı meşe "meyveleri" aslında meşe ağacı mermer urlarıdır, bir safra yaban arısının ağaca yumurta bırakmasıyla oluşur ve bunlar daha sonra demir safra mürekkebi yapmak için kullanılır. Ölü Deniz Parşömenlerinde ve "kayıp" Yahuda Kitabında demir safra mürekkebi bulundu.

Brendan 12 yaşında ve Blu-Ray versiyonunda yer alan ön bölüm çizgi romanı, MS 790'da amcası Cellach tarafından bir bebekken Vikinglerden kurtarıldığını gösteriyor. Bu nedenle film çoğunlukla MS 802'de geçiyor. Bu, Aidan'ı ve kitabı güvenlik için Kells'e götüren, Iona'ya yapılan gerçek bir Viking baskınının gerçek tarihidir.

Kitabın kapağı, dört İncil yazarının geleneksel temsilleri olan bir adam, aslan, öküz ve kartalın Kelt stilize figürlerini gösteriyor: Matta, Mark, Luka ve Yuhanna.

Filmin gelişimi 1999'da yönetmen Tomm Moore ve bazı arkadaşlarının bir dizi animasyon filmini ilk kez izlemesiyle başladı: Richard Williams'ın *The Thief and the Cobbler* (1993); Disney'in *Mulan* (1998) ve Hayao Miyazaki filmleri. Bu filmlerin (sırasıyla İran, Çin ve Japonya) kültürel tarzı ve etkisi, Moore'a İrlanda sanatına/kültürüne dayanan benzer tarzda bir film yapması için ilham verdi.

Eeeee! Ne olmuş mu dediniz? Siz de haklısınız. Dedim ya kişi kendinden bilir işi. Ben çok şaşırdım ve mutlu oldum okuyunca. Sizi de mutlu etmek istedim kendimce. Ha bu arada, bir telefonumla yardımını esirgemeyen Engin ve Olgun Yılmaz kardeşlere ve bir de Engin'in iş arkadaşı Berre'ye sonsuz teşekkürler.